

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

KYBERŠIKANNA U MLADISTVÝCH A DOSPĚLÝCH

Autor práce: Kristýna Vašicová, DiS.

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Prezenční

Vedoucí práce: PhDr. Lenka Rozboudová, Ph.D.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2016

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucí bakalářské práce PhDr. Lence Rozboudové, Ph.D., za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

VAŠICOVÁ, K. *Kyberšikana u mladistvých a dospělých: bakalářská práce.* České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2016. 69 s. Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Lenka Rozboudová, Ph.D.

Klíčová slova: šikana, kyberšikana, oběť, agresor, kyberprostor

Bakalářská práce se zabývá kyberšikanou u mladistvých a dospělých. Vysvětluje základní pojmy, jako jsou kyberšikana, agrese, agresor a oběť, co je kyberprostor, kyberkriminalita a kybernetický útok. Zároveň uvádí další rizika, která souvisí s ubližováním druhé osobě, mezi něž patří netholismus, happy slapping a kybergrooming. Dále je v práci uvedena legislativa. Zabývá se danou problematikou a druhy testů s ní související. Další kapitola je zaměřená na řešení kyberšikany a její prevenci, organizace, sdružení a projekty, které se jí zabývají. Bakalářská práce je rovněž obohacena o dotazníkové šetření s následným vyhodnocením.

ABSTRACT

VAŠICOVÁ, K. *Cyberbullying among Adolescents and Adults: Bachelor thesis.*
České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2016. 69 p.
Supervisor: PhDr. Lenka Rozboudová, Ph.D.

Key words: bullying, cyberbullying, victim, offender, cyberspace

This bachelor thesis deals with cyberbullying among adolescents and adults. It explains main concepts such as cyberbullying, aggression, aggressor and victim, what is cyberspace, cybercrime and cyber-attack. It also presents additional risks associated with hurting the other person, including netholismus, happy slapping and cybergrooming. The study also mentioned legislation. It deals with the issues and types of tests related to it. Another chapter is focused on dealing with cyberbullying and its prevention, organizations, associations and projects that engaged. Bachelor's thesis is also enriched by questionnaire with subsequent evaluation.

Obsah

Úvod.....	7
1 Cíl a metodika bakalářské práce	8
2 Kyberšikana.....	10
2.1 Agrese a její účastníci.....	10
2.2 Šikana a kyberšikana	13
2.3 Kyberprostor, kyberkriminalita a kybernetický útok	17
2.4 Únik citlivých informací a pravidla chování na internetu	19
3 Legislativní rámec kyberšikany	22
4 Řešení a prevence kyberšikany	30
4.1 Řešení kyberšikany u mladistvých	30
4.2 Řešení kyberšikany u dospělých	32
4.3 Prevence kyberšikany z pohledu mladistvých i dospělých	33
4.4 Organizace, sdružení a projekty zabývající se kyberšikanou	36
5 Analýza a interpretace dat dotazníkového šetření v rámci kyberšikany.....	41
5.1 Výsledky výzkumu.....	42
5.2 Shrnutí výsledků.....	54
Závěr.....	56
Seznam použitých zdrojů	58
Seznam příloh	62
Přílohy	63

Úvod

Téma bakalářské práce „Kyberšikana u mladistvých a dospělých“ bylo zvoleno z důvodu přiblížení problematiky kyberšikany veřejnosti a prokázání povědomí veřejnosti o kyberšikaně a jejím možném řešení.

Jedná se o stále častější a rozšířenější téma ve světě, kdy kyberšikana je ubližování druhé osobě ve formě šikany prostřednictvím informačních a komunikačních technologií, jejichž rozvoj se stále vyvíjí. Jde o virtuální prostor, který se také označuje jako kyberprostor, kde probíhají různé komunikace mezi lidmi po celém světě. Při páchání kyberšikany není přímý osobní kontakt pachatele a oběti a může být z pozice agresora, který může být i z jiného kontinentu, využita i anonymita. Adresáty útoků mohou být i dospělé osoby, včetně rodičů, učitelů a dalších lidí z okolí agresora.

Kyberšikana sice není trestným činem, ale může mít znaky skutkové podstaty některých trestných činů a tak bývá nejčastěji postihována dle ustavení zákona č. 40/2009 Sb. trestního zákona, a to jako trestné činy vydírání, útisk, pomluva, šíření pornografie, výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií, zneužití dítěte k výrobě pornografie, svádění, šíření toxikomanie, násilí proti skupině obyvatelů a jednotlivci, nebezpečné vyhrožování, nebezpečné pronásledování, hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob, a podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod. Jestliže se jedná o kyberšikanu páchanou mládeží, toto jednání upravuje zákon č. 218/2003 Sb. zákon o soudnictví ve věcech mládeže.

K řešení kyberšikany se převážně využívají organizace, sdružení a projekty, které byly vytvořeny speciálně kvůli pomoci obětem kyberšikany. Jedná se o: Pomoc online, Národní centrum bezpečnějšího internetu, Policii ČR, Nebuď obět', Linka bezpečí, E-bezpečí, Bezpečnější internet, Bezpečně-online.cz, Horká linka a o Centrum pro prevenci rizikové virtuální komunikace.

Jako prevence kyberšikany z pohledu oběti je dobré znát základní pravidla chování na internetu a předejít tak možnému napadení ze strany agresora. Při vzniku samotného problému útoky ignorovat či vyhledat případnou pomoc.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Bakalářská práce se zabývá kyberšikanou u mladistvých a dospělých. Cílem této práce je zjistit postoje vybraných skupin lidí pomocí dotazníkového šetření ke kyberšikaně, jejím projevům a povědomí o možných řešeních. Vedlejším cílem je analýzou odborné literatury charakterizovat jednotlivé projevy kyberšikany, možnosti její prevence a řešení u mladistvých a dospělých.

Práce je rozdělena do dvou částí, kdy teoretická část bakalářské práce je zaměřena na obsahovou analýzu odborné literatury, kde jsou podrobně vysvětleny základní pojmy jako kyberšikana, kyberprostor a kybernetický útok, agrese, a kdo je agresor a oběť, netholismus, happy slapping, kybergrooming, a jak na webových službách může dojít k úniku informací včetně pravidel chování na internetu, aby lidé preventivně kyberšikaně předcházeli.

Dále je práce zaměřena na analýzu legislativních dokumentů zabývajících se danou problematikou, zákon č. 40/1990 Sb. trestný zákon¹, a druhy trestů s ní související. Tato kapitola je obecně rozsáhlejší hlavně pro osoby starší 18 let, jelikož u osob starších 15 let nedochází k trestní odpovědnosti, ale mohou být potrestány jinak, což upravuje zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže². Mladistvými se rozumí osoby mladší 18 let, ale starší 15 let. Dospělými jsou osoby, které dosáhly plnoletosti.

Závěrem teoretické části jsou uvedena možná řešení kyberšikany jak u mladistvých, kdy jsou uvedeny postupy při řešení z pohledu oběti samotné a z pohledu školy, tak u dospělých a její prevence, včetně organizací, sdružení a projektů, které se jí zabývají.

Druhá, praktická část, je obsažena v páté kapitole, kdy je provedeno dotazníkové šetření, které je distribuováno na české webové stránce www.survio.cz, s cílem zjistit postoje mezi lidmi k projevům kyberšikany. Dotazník je anonymní a věková hranice respondentů není omezena.

V rámci dotazníkového šetření byly předem stanoveny tyto hypotézy:

¹ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2016 [cit. 2015-12-28]. Dostupné z: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40#p175>>.

² ČESKO. Zákon č. 218/2003 Sb., zákon o soudnictví ve věcech mládeže. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2016 [cit. 2015-12-28]. Dostupné z: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>>

- Více než 90 % dotazovaných ví, co znamená pojem „kyberšikana“.
- Méně než polovina dotazovaných, kteří se s kyberšikanou setkali, ji zažili sami na sobě.
- Se šikanou po internetu se setkaly pouze ženy.
- Méně než jedna třetina dotazovaných, kteří se s kyberšikanou setkali, neřešili s ní danou situaci.

Výsledky jsou graficky znázorněny v druhé polovině bakalářské práce.

Při zpracování bakalářské práce je využito analýzy legislativních dokumentů, zákona č. 40/2009 Sb. trestní zákon, odborné literatury a internetových zdrojů. Dále je využito dotazníkové šetření o povědomí veřejnosti o kyberšikaně a jejím možném řešení.

V přílohách této práce je samotný dotazník, který byl rozeslán veřejnosti a následně vyhodnocován. Dále jsou zde uvedeny tabulky týkající se organizací, sdružení a projektů, které poskytují pomoc obětem kyberšikany, kdy v jedné jsou hlavním předmětem kontakty a ve druhé hlavní činnosti, které organizace, sdružení a projekty poskytují.

2 Kyberšikana

Úvodní kapitola obsahuje základní pojmy týkající se dané problematiky. Jedná se například o vysvětlení agrese, kdo je agresor a kdo oběť, co je šikana a kyberšikana, kyberprostor, kybernetický útok, netholismus, happy slapping a kybergrooming. Závěrem této kapitoly je podkapitola informující o úniku citlivých informací a jak by oběti měly těmto problémům předcházet.

2.1 Agrese a její účastníci

Jelikož agrese je velmi blízká kyberšikaně, neboť může souviset například s psychickým i fyzickým stavem agresora a jeho oběti, společenským prostředím a rodinným zázemím, a agresor má sklon k agresivnímu chování, je v této podkapitole vysvětlena hned jako první. Agresi obsahuje jak šikana jako taková, tak i kyberšikana a jiné násilí.

V současné době média nejčastěji poukazují na to, jak násilí mezi lidmi stále více narůstá. Setkáváme se s ní hlavně ve zprávách zabývajících se trestnou činností. Jedná se o téma, které je každodenně probírané širokou veřejností a můžeme ji popsat jako „*Brutální a náhlý útok na osobu, aniž došlo k provokaci.*“³

Agrese je buď vrozená, či je reakcí na frustraci, tj. získaná, naučená, a tím pádem změnitelná. Zastánci pudové teorie jsou většinou označováni konzervativci, zastánci vlivu prostředí za pokroky.⁴

Definuje se jako psychologická mohutnost, jejímž cílem je poškodit přírodu, věci, lidi nebo sebe samého. Z psychologického hlediska je chápána jako vrozená vlastnost či reaktivní připravenost, jež je eticky neutrální a slouží k adaptaci jedince a udržení života, např. získání obživy, sebeprosazení či obraně. Jelikož nevyjadřuje žádný zážitek nebo

³ BOURCET, Stéphane a Isabelle GRAVILLON. *Šikana ve škole, na ulici, doma: jak bránit své dítě: praktický průvodce pro rodiče, pedagogy a vychovatele*. 1. vyd. Překlad Martina Janošková. Praha: Albatros, 2006, s. 12.

⁴ PONĚŠICKÝ, Jan. *Agrese, násilí a psychologie moci v životě i v procesu psychoterapie: chraňte sebe i svůj počítač*. 2. dopl. vyd. Praha: Triton, 2010, s. 16.

druh chování, je považována spíše za abstrakci zahrnující jisté emoční stavy a vnitřní impulsy k jednání, jako je např. vztek, zlost, zuřivost, pohrdání, nepřátelství.⁵

Mnozí psychologové tvrdí, že agrese je reakcí na frustraci, na překážky v průběhu dosahování důležitých uspokojení a cílů, či dokonce coby následek psychických traumat.⁶

Rozdíl mezi agresí a agresivitou je ten, že u agresivity jde o útočnost, postoj nebo vnitřní pohotovost k agresi. Označuje se tak schopnost vzdorovat těžkostem a mobilizovat síly k zápasu o dosažení cíle. Oproti tomu agrese je jednání, kterým se projevuje násilí vůči objektu, nebo nepřátelství a útočnost se záměrem ublížit.⁷

Agresi můžeme rozdělit na několik kategorií, kdy:⁸

- jedinec je napadnut přímo fyzicky, kdy je ublíženo jeho osobě např. kopy, pohlavky apod.,
- nepřímá fyzická agrese probíhá tehdy, je-li ničen majetek oběti,
- přímá verbální agrese se projevuje nadávkami, zesměšňováním či osočováním,
- do nepřímé verbální agrese zařazujeme pomluvy, nevhodné poznámky, žerty, zesměšňující básně či kresby.

Dále se agrese dělí na aktivní či pasivní, kdy je rozdíl velmi nepatrný. Jedinec, tedy agresor, se podílí buď aktivně, nebo se, v případě pasivity, stává pouze přihlížejícím.⁹

Na základě kombinace přímé a nepřímé, aktivní a pasivní, verbální a fyzické agrese můžeme hovořit o osmi druzích agrese:¹⁰

⁵ PONĚŠICKÝ, Jan. *Agrese, násilí a psychologie moci v životě i v procesu psychoterapie: chraňte sebe i svůj počítač*. 2. dopl. vyd. Praha: Triton, 2010, s. 17.

⁶ PONĚŠICKÝ, Jan. *Agrese, násilí a psychologie moci v životě i v procesu psychoterapie: chraňte sebe i svůj počítač*. 2. dopl. vyd. Praha: Triton, 2010, s. 28.

⁷ MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže: chraňte sebe i svůj počítač*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, s. 9.

⁸ MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže: chraňte sebe i svůj počítač*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, s. 29.

⁹ MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže: chraňte sebe i svůj počítač*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, s. 29.

¹⁰ MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže: chraňte sebe i svůj počítač*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, s. 30-31.

- Prvním druhem je *fyzická aktivní přímá agrese*, kdy jde o násilí, při němž je užito bití, využita převaha fyzické síly nad obětí, tělesné ponižování a nucení k ponižujícím úkonům. Ve školním prostředí se tento druh agrese projevuje ve formě šikany, kdy jde o záměrné ubližování na těle oběti.
- *Fyzická aktivní nepřímá agrese* znamená najmutí jiného člověka, který zastoupí agresora při ubližování oběti. Sám násilník se na samotné agresii nepodílí, jen vymýšlí způsoby, jak to udělat.
- *Fyzická pasivní přímá agrese* je tělesné bránění v dosahování cílů oběti. Ve školním prostředí jde převážně o ničení pomůcek potřebných k výuce, v chemii a biologii záměrné znehodnocení pokusů.
- *Fyzickou pasivní nepřímou agresí* může být odmítnutí splnění některých požadavků. Ve škole může jít o uvolnění místa v lavici, odmítnutí pomoci postiženému spolužákovi apod.
- *Verbální aktivní přímá agrese* je nejčastější formou vyskytující se ve školním prostředí. Jedná se o nadávky, urážky, ponižování a jsou častěji pedagogy i studenty brány jako každodenní normální věc.
- *Verbální aktivní nepřímá agrese* se vyznačuje rozšiřováním pomluv, které ubližují druhému, jako například o pomlouvání chování jedince, jeho oblečení, účesu. Do této kategorie patří i posměch.
- V neposlední řadě jde o *verbální pasivní přímou agresii*, kdy se napadený jedinec stává pro agresora „neexistující“ osobou. To znamená, že oběti není například odpovězeno na pozdrav či na jakoukoliv jinou otázku. Tato forma agrese může způsobit vyloučení napadeného z kolektivu.
- Jako poslední forma je *verbální pasivní nepřímá agrese*, při které se nikdo nezastane někoho, kdo je nespravedlivě trestán či kritizován.

Agresor je osoba, která záměrně napadá slabšího jedince. Jeho typickými charakteristickými znaky jsou: snaha být dominantní a manipulovat s okolím, kladný vztah k projevům agrese (tělesná zdatnost), sklony k sadismu, sobectví a sebestřednosti, nedostatek morálního citění, agresor nepocítuje vinu a lítost a nemá dostatek sebereflexe (trest za čin, který spáchal, vždy vnímá jako křivdu).¹¹

¹¹ Pražské centrum primární prevence: Portál primární prevence rizikového chování v Praze, osobnost agresora. [online]. [cit. 2015-12-10]. Dostupné z: <<http://www.prevence-praha.cz/index.php/agrese-a-sikana?start=3>>

Agresori se dělí dle jejich chování na více typů. Může jít o agresora hrubého, který k týraní své oběti užívá fyzické převahy a síly, nebo naopak jemného, kultivovaného, jenž vystupuje slušně a ochotně. Dalším typem je agresor srandista, který též vystupuje poměrně příjemně. Tento jedinec má vysoké sebevědomí a ubližuje tzv. ze srandy. Přihlízející s ním souhlasí ze strachu, že budou další obětí.¹²

Ve školním prostředí může být agresor jemný, kultivovaný, jenž vystupuje slušně a ochotně vystupuje v očích vyučujícího jako vzorný žák, ovšem jakmile učitel opustí třídu, šikanoje slabšího jedince tak, že rozdává příkazy svým stoupencům a ti to vykonávají za něj. Agresori spouštějící ekonomickou šikano jsou žáci, kteří jsou svými rodiči movitě zajištěni a mají tzv. „první, poslední“, ale chybí jim z jejich strany cit. Věcmi, které dostávají, se před svými spolužáky chlubí a posmívají se jiným, kteří nemají stejně kvalitní věci, či je nevlastní vůbec.¹³

Obětí se rozumí jedinec, který si z násilí páchaném na jeho osobě odnáší újmu nejen na těle, ale i na duši. Tito jedinci se dělí na různé typy, kdy nejčastěji jde o tzv. oběť na první pohled. Jedná se o osobu, která vysílá do okolí signál slabosti. Často se neumí prosadit, je nekomunikativní a neumí se bránit.¹⁴

2.2 Šikana a kyberšikana

Šikanou se rozumí stav, kdy je oběť bezbranná jak z fyzické, tak i z psychické stránky. Mnohdy je oběti ubližováno jak na majetku, tak i na zdraví. Zvláště se jedná o omezování osobní svobody a svobody rozhodování se. Velmi často je ponižována lidská čest a důstojnost. Toto jednání je opakované.¹⁵

Jedná se o nebezpečný sociálně-patologický jev, který se stále častěji objevuje u dětí a mládeže. Jeden nebo více jedinců opakovaně a hlavně úmyslně ubližuje spolužákovi nebo spolužákům a užívá při tom agresivní manipulaci. Jedná-li se o šikano,

¹² MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže: chraňte sebe i svůj počítač*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, s. 136-139.

¹³ MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže: chraňte sebe i svůj počítač*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, s. 136-139.

¹⁴ MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže: chraňte sebe i svůj počítač*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, s. 139.

¹⁵ ŘÍČAN, Pavel a Pavlína JANOŠOVÁ. *Jak na šikano*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, s. 21.

musí splňovat tyto základní podmínky: vždy jde o převahu síly nad obětí, oběť vnímá útok jako nepřijemný, útok bývá dlouhodobý, ale i krátkodobý.¹⁶

Kyberšikana je sociálně patologickým jevem, kdy se jedná o takové chování jedince, které je charakteristické nezdravým životním stylem, nedodržováním a porušováním sociálních norem, předpisů a etických hodnot. Mezi sociálně patologické jevy se řadí různé druhy kriminality, jako jsou závislosti, prostituce, násilí a šikanování.¹⁷

Sociálně patologické jevy mají přímý vliv na člověka, kdy v souvislosti s kyberšikanou se jedná především o sociální odmítnutí a snížení kvality života (deprese, izolace), i na prostředí a okolí, jako je například zaměstnání (ničení pracovních pomůcek, krádeže v zaměstnání).¹⁸

Šikana se vyznačuje ubližováním lidí ve stejném postavení, nebo i v postavení rozdílném. Může se vyskytovat mezi žáky, studenty, pracovníky, vězni, ale může být například jak ze strany učitele k dětem, dětí k učitelům či rodičům či pracovníkům vězeňské služby k vězňům. Šikana je známá tím, že oběť ví, kdo je agresor, který jí ubližuje a kterého se bojí.¹⁹

Autorka Alena Černá ve své knize zmiňuje, že dle Priceové a Dalglish je kyberšikana definována jako „kolektivní označení forem šikany prostřednictvím elektronických médií, jako je internet a mobilní telefony, které slouží k agresivnímu a záměrnému poškození uživatele těchto médií. Stejně jako tradiční šikana zahrnuje i kyberšikana opakované chování a nepoměr sil mezi agresorem a obětí.“²⁰

Kyberšikana se od klasické šikany odlišuje tím, že není přímý kontakt pachatele a oběti, a že již nemusí probíhat jen určitý čas v daný den, ale během celého dne. Agresori využívají technologií proto, že se cítí bezpečněji, jelikož mohou využít anonymity. Jediná fotka sdílená na internetu může okamžitě vyvolat kyberšikanu, poněvadž s tím oběť nemusela souhlasit a byla zveřejněna proti její vůli. Kyberšikana se nejvíce od šikany liší

¹⁶ MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže: chraňte sebe i svůj počítač*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, s. 109-113.

¹⁷ *Studijni-svet.cz: Sociálně patologické jevy*. [online]. [cit. 2016-03-07]. Dostupné z: <<http://www.studijni-svet.cz/socialne-patologicke-jevy/>>

¹⁸ *Studijni-svet.cz: Sociálně patologické jevy*. [online]. [cit. 2016-03-07]. Dostupné z: <<http://www.studijni-svet.cz/socialne-patologicke-jevy/>>

¹⁹ ŘÍČAN, Pavel a Pavlína JANOŠOVÁ. *Jak na šikanu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, s. 21.

²⁰ ČERNÁ, Alena. *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013, s. 20.

adresáty, kdy i mladí lidé mohou šikanovat v kyberprostoru dospělé, včetně svých vlastních rodičů, učitelů a dalších lidí ze svého okolí.²¹

K nejvyužívanějším prostředkům při kyberšikaně patří mobilní telefonáty a textové zprávy, kterými agresori svou oběť obtěžují neustálými a leckdy výhružnými a útočnými telefonáty a zprávami. Dále se jedná o fotografie nebo videoklipy pořízené kamerou mobilních zařízení, e-maily, chatovací místnosti a tzv. Instant messaging, které v České republice jsou známé jako Skype a ICQ a v poslední řadě sociální sítě a internetové stránky.²²

Kyberšikana se projevuje různými formami, kdy oběť zažívá šikanu jinak. Jedná se o flaming, obtěžování, pomlouvání, předstírání, prozrazení, podvod, vyloučení a kyberpronásledování.²³

- *Flaming*, neboli nářez je diskuze, při které se používá agresivita a útočný jazyk.
- Dostává-li oběť opakovaně útočné, urážlivé nebo nevyžádané zprávy, hovoří se o *obtěžování*.
- Při *pomlouvání* jsou šířeny pomluvy, drby a lži s cílem poškodit pověst či vztahy oběti.
- Agresor *předstírá*, že je někdo jiný, než kdo ve skutečnosti je. Nejčastěji se vydává za kamaráda oběti, kterému poškozený věří.
- Oběti kyberšikany může být ublíženo i tak, že o ní budou veřejně sděleny citlivé informace včetně jejích tajemství, bez přechodního souhlasu. V takové situaci se hovoří o *prozrazení*. S tímto typem úzce souvisí i *podvod*, kdy oběť je přesvědčena k prozrazení tajemství, které je následně zveřejněno.
- V další formě šikany je oběť *vyloučena* z veřejné skupiny například na Facebooku, kde to mohou vidět i jiní lidé včetně jejích přátel.
- *Kyberpronásledování* je dalším typem kyberšikany, kdy dochází k opakovanému a intenzivnímu ponižování a obtěžování oběti, což může zahrnovat i výhružky nebo zastrašování.

²¹ ROGERS, Vanessa. *Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, s. 32-33.

²² ROGERS, Vanessa. *Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, s. 33-35.

²³ ROGERS, Vanessa. *Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, s. 35.

- Poslední formou kyberšikany může být tzv. *Sexting*, kdy se jedná o rozesílání nejen fotografií a videí, ale i textových zpráv se sexuálním obsahem, které bývají často zveřejněny na internetu.²⁴

V České republice je sice sex mezi mladistvými nad 15 let legální, nicméně je nelegální pořizovat fotografické či filmové materiály osob ve věku pod 18 let. Sem spadá i *Sexting*. Dle zákona mladiství nesmí sami sebe fotografovat či natáčet, dokud nedovrší plnoletosti. Takové jednání by se považovalo za tvorbu dětské pornografie.²⁵

Mezi další rizika internetu a komunikačních technologií, která souvisí s ubližováním druhé osobě, se řadí i „netholismus“, „happy slapping“ a „kybergrooming“.

- **Netholismus**

U většiny jedinců se s používáním internetu pojí i jistá dávka naivity, důvěřivosti, neopatrnosti, nezodpovědnosti a touha po přátelství a dobrodružství. Spojení těchto vlastností je nešťastné při nesprávném používání internetu. Přidají-li se k nim sociálně vyloučené osoby bez přátel, možnosti zažít obdiv a úspěch, vznikne profil jedince, jenž velmi snadno propadá závislosti na internetu, hraní her i bezhlavému seznamování pomocí sociálních sítí, a u kterého následuje absence přirozených sociálních vztahů, nemožnost a neschopnost jejich budování. Závislost prohlubuje i kompenzace úspěchů a obdivu na internetu oproti v reálném světě, které lze snadno získat díky vítězstvím v hrách, vybájeném profilu apod. Čas strávený v kyberprostoru není věnován kamarádům, koníčkům, studiu atp. Netholikem se může stát jak dítě, tak i mladistvý či dospělý člověk.²⁶

- **Happy slapping**

V přesném překladu to znamená „šťastné/spokojené fackování“, kdy se jedná o ataky vyznačující se zákeřností, kdy cílem agresorů je získat co nejvíce šokující agresivní a „obdivuhodné“ video. Obětí může být cizí osoba i agresorovi známý jedinec. Útok bývá

²⁴ *Sexting: Co je sexting* [online]. [cit. 2016-01-15]. Dostupné z: <<http://www.sexting.cz/>>

²⁵ MULLER, Mary. Jak ochránit děti před pornografií na internetu. Vyd. 1. Praha: Portál, 2014, s. 108.

²⁶ *NEBUĎ OBĚTÍ!: Netholismus* [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <<http://nebudobet.cz/?cat=netholismus>>

realizován nečekaně a nejčastěji zezadu a ve skupině. Získaná nahrávka je umístěna na web.²⁷

- **Kybergrooming**

Označuje se tím jednání osoby, která si vyhlédne oběť a snaží se ji zmanipulovat a přimět ji k osobní schůzce. Komunikace probíhá prostřednictvím chatu, SMS zpráv, ICQ a Skypu. Důvodem, proč se útočník chce s obětí setkat, bývá nejčastěji sexuální zneužití, fyzické napadení, nebo donucení k terorismu.²⁸

Kybergrooming je zákeřný způsob, jak zneužít lidské důvěřivosti, naivity, touhy po přátelství, intimitě i dobrodružství. Jde převážně o typický příklad zneužití osobních údajů, které oběť agresorovi poskytne, za použití lsti k pozvolnému získávání důvěry. Jedná se o dlouhodobé nepřímé manipulování.²⁹

Nejčastějším projevem kybergroomingu je změna identity pachatele k přilákání potencionální oběti za využití výpočetní techniky, kdy si agresor vytvoří profil s fotkou přitažlivého jedince opačného pohlaví než je sama oběť, zveřejní nepravdivé informace, které by mohly oběť zaujmout, a začne s komunikací.³⁰

2.3 Kyberprostor, kyberkriminalita a kybernetický útok

Hovoří-li se o kyberprostoru, jedná se o virtuální prostor pro podnikání, vzdělávání, vyhledávání či získávání informací, a pro mnoho lidí i pro zábavu. V současné době je otevřený i hackerům, crackerům, aktivistickým skupinám i teroristům, proto je dobré dbát na jeho zabezpečení. Pokud chce uživatel něco z kyberprostoru získat, musí mu něco poskytnout a každý, kdo vstoupí do kyberprostoru, balancuje na pomezí bezpečnosti a soukromí. Nejčastěji je tato balance vidět na sociálních sítích, jako jsou Facebook, Twitter, LinkedIn apod.³¹

²⁷ NEBUĎ OBĚŤ!: *Happy Slapping* [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <<http://nebudobet.cz/?cat=happy-slapping>>

²⁸ NEBUĎ OBĚŤ!: *Kybergrooming* [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <<http://nebudobet.cz/?cat=kybergrooming>>

²⁹ NEBUĎ OBĚŤ!: *Kybergrooming* [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <<http://nebudobet.cz/?cat=kybergrooming>>

³⁰ NEBUĎ OBĚŤ!: *Kybergrooming* [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <<http://nebudobet.cz/?cat=kybergrooming>>

³¹ *BusinessIT: Kybernetická kriminalita I.* [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <<http://www.businessit.cz/cz/kyberneticka-kriminalita-i-co-se-deje-v-kyberprostoru.php>>

Jelikož lze kyberprostor definovat z několika pohledů, může se označit i za virtuální svět informací, který vzniká vzájemným propojením informačních a komunikačních technologií, kterými jsou například e-maily, webové stránky, počítačové sítě, telefony, faxy a videokonference. Tento svět umožňuje vytvářet, uchovávat, využívat a vzájemně si poskytovat data.³²

I přes to, že nemusí uživatel webových služeb sdílet základní informace o sobě, pocit anonymity na internetu je falešný a neoprávněný. Vždy, když bude zapotřebí dotyčnou osobu vyhledat, v kyberprostoru se vždy najde. Výjimkami jsou skutečně zkušenější a technologicky zdatní jedinci, kteří dokáží za sebou tzv. zamést stopy. Jestliže kdokoliv zveřejní na síti jakékoliv informace (radosti, strasti či průšvihy), neboli v kyberprostoru, tato data v něm již zůstanou uložena.³³

Kyberkriminalita, neboli informační kriminalita, je nejrychlejším vývojovým typem kriminality v současné době a kybernetické incidenty jsou pro společnost vyspělých zemí nejzávažnějšími hrozbami. Jedná se o ty formy kriminality, které využívají moderní informační a komunikační technologie. V současné době jsou prioritami v potírání kyberkriminality hlavně boj proti dětské pornografii, majetkové trestné činnosti na internetu, porušování autorských práv a aktivity směřující k vylákání zneužitelných osobních dat.³⁴

Kybernetický útok si je s kyberšikanou velmi blízký i přes to, že při kybernetickém útoku agresor napadne samotný počítač a při kyberšikaně napadá přímo osobu na druhé straně sítě.

O kybernetickém útoku se hovoří tehdy, kdy jeden nebo více pachatelů napadnou váš počítač prostřednictvím internetu. K útoku je připraven speciálně upravený software. Důsledky kybernetické agrese závisí na kvalitě zabezpečení zařízení. Kybernetický útok lze provést na jakémkoliv počítači, stačí, aby byl napojen na internetovou síť. Pachatel do systému nepronikne, pouze ho cíleně zahltí. Odborný název je Denial of Service, odmítnutí služby. Obvykle to probíhá tak, že agresor začne po síti komunikovat s napadeným počítačem, kdy spouští komunikaci stále dokola a tím svou oběť zahltí.

³² *BusinessIT: Kybernetická kriminalita I.* [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <<http://www.businessit.cz/cz/kyberneticka-kriminalita-i-co-se-deje-v-kyberprostoru.php>>

³³ *BusinessIT: Kybernetická kriminalita I.* [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <<http://www.businessit.cz/cz/kyberneticka-kriminalita-i-co-se-deje-v-kyberprostoru.php>>

³⁴ *Policie České republiky: Hlášení kyberkriminality* [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <<http://www.policie.cz/clanek/hlaseni-kyberkriminality.aspx>>

Tento útok lze zintenzivnit tím, že s napadeným počítačem komunikuje více pachatelů, či jen zařízení, současně. V takovém případě hovoříme o Distributed Denial of Server, rozložené odmítnutí služby.³⁵

K obraně proti těmto útokům existuje tzv. „Firewall“, který si všimne, že se opakovaně spouští komunikace s jiným počítačem. Tato aplikace lze nastavit tak, že se omezí maximální počet datových spojení, čímž se většina rizik vyloučí.³⁶

2.4 Únik citlivých informací a pravidla chování na internetu

Webové služby umožňují lidem založit si veřejný či poloveřejný profil v rámci daného systému. Ke světově nejznámějším sociálním sítím se řadí například Facebook, Google + či LinkedIn. V České republice jsou to především Lide.cz či Spolužáci.cz.³⁷

V současné době je nejpoužívanější a celosvětově nejznámější sítí Facebook, kdy uživatelé figurují pod svým vlastním jménem a publikují vlastní fotografie, identifikační údaje, jako jsou například zájmy, záliby, zkušenosti apod. Samotní majitelé těchto účtů mají nad nimi kontrolu a sami si je spravují. Vkládají na ně většinu informací a materiálů, které jsou viditelné pro ostatní uživatele. K sebe prezentaci lidé o sobě publikují určité informace, kdy se jedná o:³⁸

- faktické informace a kontaktní, kam se řadí například jméno, věk, bydliště, studium či zaměstnání a online kontakty,
- osobní informace, kdy uživatelé sdílejí zážitky, názory, zkušenosti, sny či postoje.

Facebook v dnešní době slouží ke komunikaci nejen mezi mládeží, ale i mezi dospělými lidmi.³⁹

Uživatelé těchto sociálních sítí publikují mnoho osobních i obecných informací a nestarají se o ochranu soukromí, přičemž si neuvědomují možná rizika, která toto chování

³⁵ PETROWSKI, Thorsten. *Bezpečí na internetu: pro všechny*. Vyd. 1. Liberec: Dialog, 2014, s. 40.

³⁶ PETROWSKI, Thorsten. *Bezpečí na internetu: pro všechny*. Vyd. 1. Liberec: Dialog, 2014, s. 40.

³⁷ ŠEVČÍKOVÁ, Anna. *Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2014, s. 59.

³⁸ ŠEVČÍKOVÁ, Anna. *Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2014, s. 59-61.

³⁹ PETROWSKI, Thorsten. *Bezpečí na internetu: pro všechny*. Vyd. 1. Liberec: Dialog, 2014, s. 70.

doprovází. Mezi časté případy zneužití informací patří kyberšikana, setkávání se s neznámými lidmi, zneužití bankovního účtu či krádež identity. K zabránění vzniku rizik mohou majitelé účtů na sociálních sítích své soukromí nastavit tak, aby údaje byly přístupné jen určitým lidem.⁴⁰

Na internetu se mohou vyskytovat i lidé, kteří na první pohled nepůsobí nijak podezřele, ale jejich záměrem je uspokojení nepěkných choutek, jako jsou i pedofilové. Již několik desítek let jsou platné rady, které neztrácejí na své aktuálnosti. Níže uvedené příklady jsou těmi nejhoršími scénáři a týkají se nebezpečí hrozícího ze strany případných pedofilů či kriminálních usilujících o přístup k zajímavým údajům:⁴¹

- Lidé, především děti, by neměli prozrazovat kompletní údaje o své osobě, především adresu bydliště, telefonní číslo nebo školu případně práci, kam docházejí.
- Neposílat cizím lidem své fotografie, ani ty nejnevinnější. Snímky by měly být dostupné pouze pro skupinu „přátelé“.
- Na internetu se každý může schovávat za falešnou identitu, proto je dobré si ověřit, zda se jedná opravdu o dotyčnou osobu.
- Není dobré si přes internet sjednávat schůzky, poněvadž vše začíná zcela nevinně, ale může to vyvrcholit až v policejní pátrací akci.

Šíření obrazových souborů po internetu, jako jsou fotografie a videa, jsou témata, kterými se zabývají již několik let nejen soudy a média, ale také u mládeže jejich zákonní zástupci. I v tomto směru se jedná o neopatrné zacházení s daty. V dnešní době již existují mobilní telefony, které mají v sobě zabudovaný fotoaparát a lidé na ně zachycují své přátele, kolegy, spolužáky, učitele, nadřízené i zcela cizí lidi v nejrůznějších vtipných či nevhodných a neočekávaných situacích, které vzápětí sdílí na internetu. Toto konání zasahuje do práv na soukromí.⁴²

Základem pravidel chování na internetu je princip „nedělej nikomu nic, co nechceš, aby dělal on tobě“. Pro tento soubor pravidel o tom, jak se chovat na síti, se vžil název net etiketa („etiketa na síti“).⁴³

- Komunikují spolu lidé, je dobré jednat slušně.

⁴⁰ ŠEVČÍKOVÁ, Anna. *Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2014, s. 62-65.

⁴¹ PETROWSKI, Thorsten. *Bezpečí na internetu: pro všechny*. Vyd. 1. Liberec: Dialog, 2014, s. 70.

⁴² PETROWSKI, Thorsten. *Bezpečí na internetu: pro všechny*. Vyd. 1. Liberec: Dialog, 2014, s. 71.

⁴³ KRÁL, Mojmir. *Bezpečný internet: chraňte sebe i svůj počítač*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2015, s. 107.

- Při komunikaci se chovat i dle pravidel, která jsou platná pro toho, s kým se komunikuje.
- Vyskytnou-li se pravopisné chyby, snažit se je tolerovat. Každý člověk chybí.
- Respektovat soukromí ostatních.
- Nezneužívat situaci, kdy toho jedna osoba umí více než ostatní, ale ochotně pomoci.
- Neposílat spam, reklamu, hoaxy a žádné malware.
- Neporušovat autorská práva.
- Posílat obrázky či videa v odpovídající podobě.
- Psát stručně, ale správně.

3 Legislativní rámec kyberšikany

V této kapitole jsou rozepsány jednotlivé trestné činy, kterých se pachatel kyberšikany může dopouštět na oběti, jako jsou vydírání, útisk, pomluva, šíření pornografie, výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií, zneužití dítěte k výrobě pornografie, svádění, šíření toxikomanie, násilí proti skupině obyvatelů a jednotlivci, nebezpečné vyhrožování, nebezpečné pronásledování, hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob, a podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod a jaká sankce mu za takové jednání hrozí.

Právní nástroje na potrestání agresora se liší dle situací, ve kterých se oběť nachází či nacházela. Pokud šikana vyústí v trestní stíhání, oběť je osobou poškozenou a má například právo na náhradu škody. Je-li oběť zavírána, přivazována, bývá takové chování násilníka klasifikováno jako trestný čin omezování osobní svobody. Nutí-li ji někdo k nějakým úkonům, odevzdávat peníze apod., jedná se o trestný čin vydírání. Dochází-li k silnému psychickému tlaku na oběť, kdy je použito vyhrožování, hovoří se o trestném činu vzbuzení důvodné obavy. Dalšími trestnými činy mohou být loupež (násilné odebrání věci s užitím výhrůžky či násilí), znásilnění, pohlavní zneužívání, kuplířství, ublížení na zdraví (modřiny, popáleniny, otřes mozku, zlomenina) a poškozování cizí věci (zničený oděv, poničená pomůcka).⁴⁴

Kyberšikana, stejně jako šikana, není trestným činem, i když může naplňovat skutkovou podstatu některých trestných činů. Jedná se například o vydírání, vyhrožování, nebezpečné pronásledování či útisk po internetu.⁴⁵

Kyberšikana bývá nejčastěji postihována dle ustavení trestního zákona č. 40/2009 Sb., a to jako trestný čin:⁴⁶

⁴⁴ MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže: chraňte sebe i svůj počítač*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, s. 142-144.

⁴⁵ ROGERS, Vanessa. *Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, s. 13.

⁴⁶ *Prevence kyberšikany: Právní kvalifikace projevů kyberšikany* [online]. [cit. 2015-12-28]. Dostupné z: <<http://www.kybersikana.eu/2011/02/pravni-kvalifikace-projevu-kybersikany.html>>

- **§175 – vydírání**

„(1) Kdo jiného násilím, pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy nutí, aby něco konal, opominul nebo trpěl, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta nebo peněžitým trestem.“⁴⁷

- **§177 – útisk**

„(1) Kdo jiného nutí, zneužívaje jeho tísně nebo závislosti, aby něco konal, opominul nebo trpěl, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.“⁴⁸

- **§184 – pomluva**

„(1) Kdo o jiném sdělí nepravdivý údaj, který je způsobilý značnou měrou ohrozit jeho vážnost u spoluobčanů, zejména poškodit jej v zaměstnání, narušit jeho rodinné vztahy nebo způsobit mu jinou vážnou újmu, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.“⁴⁹

„(2) Odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem.“⁵⁰

- **§191 – šíření pornografie**

„(1) Kdo vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, činí veřejně přístupným, zprostředkuje, uvede do oběhu, prodá nebo jinak jinému opatří fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, v němž se projevuje násilí či neúcta k člověku, nebo které popisuje, zobrazuje nebo jinak znázorňuje pohlavní styk se zvířetem, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.“⁵¹

⁴⁷ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2009, s. 249.

⁴⁸ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2009, s. 254.

⁴⁹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2009, s. 264.

⁵⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2009, s. 264.

⁵¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2009, s. 274.

„(2) Kdo písemné, fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo

a) nabízí, přenechává nebo zpřístupňuje dítěti, nebo

b) na místě, které je dětem přístupné, vystavuje nebo jinak zpřístupňuje, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.“⁵²

- **§192 – výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií**

„(1) Kdo přechovává fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě nebo osobu, jež se jeví být dítětem, bude potrestán odnětím svobody až na dva roky.“⁵³

„(2) Stejně bude potrestán ten, kdo prostřednictvím informační nebo komunikační technologie získá přístup k dětské pornografii.“⁵⁴

„(3) Kdo vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, činí veřejně přístupným, zprostředkuje, uvede do oběhu, prodá nebo jinak jinému opatří fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě nebo osobu, jež se jeví být dítětem, anebo kdo kořistí z takového pornografického díla, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.“⁵⁵

- **§193 – zneužití dítěte k výrobě pornografie**

„(1) Kdo přiměje, zjedná, najme, zláká, svede nebo zneužije dítě k výrobě pornografického díla nebo kořistí z účasti dítěte na takovém pornografickém díle, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.“⁵⁶

⁵² JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2009, s. 274.

⁵³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2009, s. 277.

⁵⁴ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2009, s. 277.

⁵⁵ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2009, s. 277.

⁵⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2009, s. 279.

- **§202 – svádění**

„(1) Kdo nabídne, slíbí nebo poskytne dítěti nebo jinému za pohlavní styk s dítětem, pohlavní sebeukájení dítěte, jeho obnažování nebo jiné srovnatelné chování za účelem pohlavního uspokojení úplatu, výhodu nebo prospěch, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem.“⁵⁷

- **§287 – šíření toxikomanie**

„(1) Kdo svádí jiného ke zneužívání jiné návykové látky než alkoholu nebo ho v tom podporuje anebo kdo zneužívání takové látky jinak podněcuje nebo šíří, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti.“⁵⁸

- **§352 – násilí proti skupině obyvatelů a jednotlivci**

„(1) Kdo skupině obyvatelů vyhrožuje usmrcením, ublížením na zdraví nebo způsobením škody velkého rozsahu, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.“⁵⁹

„(2) Kdo užije násilí proti skupině obyvatelů nebo jednotlivci nebo jim vyhrožuje usmrcením, ublížením na zdraví nebo způsobením škody velkého rozsahu pro jejich skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že jsou skutečně nebo domněle bez vyznání, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.“⁶⁰

„(3) Stejně jako v odstavci 2 bude potrestán,

a) kdo se spolčí nebo srotí ke spáchání takového činu, nebo

b) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem.“⁶¹

⁵⁷ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2009, s. 294.

⁵⁸ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2009, s. 415.

⁵⁹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2009, s. 494.

⁶⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2009, s. 494.

⁶¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2009, s. 494.

- **§353 – nebezpečné vyhrožování**

„(1) Kdo jinému vyhrožuje usmrcením, těžkou újmou na zdraví nebo jinou těžkou újmou takovým způsobem, že to může vzbudit důvodnou obavu, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.“⁶²

- **§354 – nebezpečné pronásledování**

„(1) Kdo jiného dlouhodobě pronásleduje tím, že

a) vyhrožuje ublížením na zdraví nebo jinou újmou jemu nebo jeho osobám blízkým,

b) vyhledává jeho osobní blízkost nebo jej sleduje,

c) vytrvale jej prostřednictvím prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jinak kontaktuje,

d) omezuje jej v jeho obvyklém způsobu života, nebo

e) zneužije jeho osobních údajů za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu,

a toto jednání je způsobilé vzbudit v něm důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.“⁶³

- **§355 – hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob**

„(1) Kdo veřejně hanobí

a) některý národ, jeho jazyk, některou rasu nebo etnickou skupinu, nebo

b) skupinu osob pro jejich skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že jsou skutečně nebo domněle bez vyznání,

bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.“⁶⁴

⁶² JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2009, s. 495.

⁶³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2009, s. 496.

⁶⁴ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2009, s. 497.

- **§356 – podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod**

„(1) Kdo veřejně podněcuje k nenávisti k některému národu, rase, etnické skupině, náboženství, třídě nebo jiné skupině osob nebo k omezování práv a svobod jejich příslušníků, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.“⁶⁵

Aby byl pachatel postižen, musí být starší 15 - ti let. U mladších (nezletilých) osob nedochází k trestní odpovědnosti, ale mohou být potrestáni jinak (nařízením ústavní výchovy či mu může být stanoven dohled), případně mohou být postiženi jejich zákonní zástupci.⁶⁶

Postup při trestání mládeže upravuje zákon č. 218/2003 Sb., v platném znění o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže).⁶⁷

Dalšími možnými legislativními východisky mohou být *ublížení na zdraví*, které se řídí zákonem o přestupcích č. 200/1990 Sb. zákon České národní rady o přestupcích (dále jen zákon o přestupcích), *zveřejňování snímků a videí bez souhlasu postižené osoby* (zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník) a *kyberstalking*, který je ošetřen trestním zákoníkem.⁶⁸

Kyberšikana je sociálně patologickým jevem, kdy často úzce souvisí s jinými obdobnými jevy, jako jsou např. závislost, kriminalita, záškoláctví, lhaní, týrání, zneužívání, poruchy chování zapříčiněné duševní poruchou, násilí a šikanování apod.⁶⁹

⁶⁵ JELÍNEK, Jirí. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2009, s. 498 - 499.

⁶⁶ SŠTD: *Školní metodik prevence sociálně-patologických jevů* [online]. [cit. 2015-12-28]. Dostupné z: <<http://www.sstd.cz/files/soubory/prevence/kybersikana.pdf>>

⁶⁷ *Pedagogicko-psychologická poradna Plzeň: sekce primární prevence, primární prevence - prevence šikany a agresivního chování*. [online]. [cit. 2015-12-28]. Dostupné z: <<http://www.kapezet.cz/index.php?object=General&articleId=154&leveMenu=0>>

⁶⁸ SŠTD: *Školní metodik prevence sociálně-patologických jevů* [online]. [cit. 2015-12-28]. Dostupné z: <<http://www.sstd.cz/files/soubory/prevence/kybersikana.pdf>>

⁶⁹ *Studijni-svet.cz: Sociálně patologické jevy*. [online]. [cit. 2016-03-07]. Dostupné z: <<http://www.studijni-svet.cz/socialne-patologicke-jevy/>>

Jestliže kyberšikana naplňuje některé znaky skutkové podstaty trestných činů, může být pachatel potrestán dle trestního zákona č. 40/2009 Sb. následovně:⁷⁰

- **Vydírání:** odnětí svobody na 6 měsíců – 4 léta nebo peněžitým trestem
- **Útisk:** odnětí svobody až na 1 rok nebo zákazem činnosti
- **Pomluva:** odnětí svobody až na 1 rok či 2 léta nebo zákazem činnosti
- **Šíření pornografie:** odnětí svobody až na 1 rok či 2 léta nebo zákazem činnosti, propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty
- **Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií:** odnětí svobody až na 2 roky či 6 měsíců – 3 léta nebo zákazem činnosti či propadnutím věci
- **Zneužití dítěte k výrobě pornografie:** odnětí svobody na 1 rok – 5 let
- **Svádění:** odnětí svobody až na 2 léta nebo peněžitým trestem
- **Šíření toxikomanie:** odnětí svobody až na 3 léta nebo zákazem činnosti
- **Násilí proti skupině obyvatelů a jednotlivci:** odnětím svobody až na 1 rok či 6 měsíců – 3 léta
- **Nebezpečné vyhrožování:** odnětí svobody až na 1 rok nebo zákazem činnosti
- **Nebezpečné pronásledování:** odnětí svobody až na 1 rok nebo zákazem činnosti
- **Hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob:** odnětí svobody až na 2 léta
- **Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod:** odnětí svobody až na 2 léta

Nemá-li kyberšikana znaky některých trestných činů, může se jednat například o přešupek ublížení na zdraví dle zákona č. 200/1990 Sb. o přešupcích. Spáchá-li pachatel přešupek ublížení na zdraví, může být potrestán následovně:⁷¹

- **Ublížení na zdraví:** odnětí svobody na 6 měsíců až 3 léta

⁷⁰ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2016 [cit. 2015-12-28]. Dostupné z: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40#p175>>.

⁷¹ ČESKO. Zákon č. 200/1990 Sb., Zákon České národní rady o přešupcích. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2016 [cit. 2015-12-28]. Dostupné z: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1990-200>>

Jde-li o **zveřejňování snímků a videí bez souhlasu postižené osoby**, což je ošetřeno zákonem č. 89/2012 Sb. občanský zákoník, může se postižená osoba domáhat ochrany soukromých práv u orgánu vykonávající veřejnou moc.⁷²

⁷² ČESKO. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2016 [cit. 2015-12-28]. Dostupné z: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>>

4 Řešení a prevence kyberšikany

Tato kapitola je zaměřena na možné řešení kyberšikany a její prevenci. V podkapitole „Řešení kyberšikany u mladistvých“ jsou uvedeny i postupy, jak by měla v případě řešení kyberšikany postupovat sama oběť, a jak škola, podkapitola „Řešení kyberšikany u dospělých“ obsahuje kroky, které by dospělá oběť měla dodržet.

Při řešení kyberšikany u obětí je možné se zaměřit na dvě oblasti, kdy nejdříve je velmi žádoucí, aby se viktimizované oběti dostalo systematické a odborné psychologické péče. Takovou službu může viktima nalézt u psychologa či odborníků v pedagogicko-psychologické poradně, ve školním prostředí u školního psychologa. Nejčastějšími oběťmi jsou jedinci s psychickými problémy, kteří se mají problém začlenit do kolektivu a jsou také snadnými cíli pro agresory. V takovém případě se doporučuje nezaměřovat pozornost pouze na bezpečné používání internetu, ale také na psychologickou práci s oběťmi. Odborná psychologická péče zmírňuje nejen traumatické následky kyberšikany, ale také podporuje pozitivní vztah oběti k sobě samému i k druhým lidem.⁷³

Druhá oblast je uplatňování techniky zaměřených na řešení, tedy jakým způsobem se oběť může bránit konkrétnímu člověku v obtěžování. Na internetu existuje tzv. „blokace osob“, která napomáhá kyberšikanu ukončit. Zkvalitnění technologických vlastností u oběti, například změna nastavení zabezpečení, může posílit schopnost oběti se bránit nežádoucím útokům.⁷⁴

Odborná psychologická pomoc se zdá být nutná i pro agresory samotné proto, že u těchto osob lze pozorovat problémové chování. Agresivnější bývají ti jedinci, kteří již šikanovali ve škole a na internetu, než osoby, které mají zkušenosti pouze s kyberšikanou.⁷⁵

4.1 Řešení kyberšikany u mladistvých

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT) České republiky je zodpovědné za výkon státní správy směrem k dětem a mládeži. Podporuje je v oblasti neformálního a zájmového vzdělávání. Základním posláním odboru pro mládež je

⁷³ ČERNÁ, Alena. *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013, s. 124.

⁷⁴ ČERNÁ, Alena. *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013, s. 124.

⁷⁵ ČERNÁ, Alena. *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013, s. 125.

například podpora činnosti školských zařízení pro zájmové vzdělávání, výzkumná a poznávací činnost v oblasti dětí a mládeže a jiné.⁷⁶

MŠMT vydalo metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže (Dokument MŠMT č. j.: 21291/2010-28) jehož součástí je příloha č. 7 „Kyberšikana“, ve které je definováno, co je kyberšikana, kdo je oběť, jak vyřešit daný problém apod. Tento dokument obsahuje i jednotlivé body, jak při řešení a případné prevenci by měla zakročit škola, a jak oběť.⁷⁷

Jak postupovat z pozice školy:

Škola v první řadě musí zajistit ochranu oběti a dostupné důkazy za pomoci kolegy, který vyučuje předmět informační a komunikační technologie, případně který se vyzná v elektronice. Důkladně prošetřit daný problém a požádat odbornou pomoc, jako je Policie ČR, pedagogicko-psychologická poradna apod. Zvolit vhodná opatření a řešení, která odpovídají závažnosti prohrěšku a důsledkům, a informovat rodiče oběti i agresora. V závěru by škola měla vyžadovat konečný verdikt a informace od institucí, které byly osloveny o pomoc vyřešit kyberšikanu, a potrestat agresora v souladu se Školním řádem.⁷⁸

Jak postupovat z pozice oběti:

Po ukončení komunikace a blokování útočníka by oběť měla útok oznámit, poradit se s někým blízkým a vyhledat odbornou pomoc. Nejdůležitějším krokem je uchovat všechny možné dostupné důkazy, aby verdikt mohl být stanovený tak, že se o kyberšikanu jedná.⁷⁹

⁷⁶ *MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY: Odbor pro mládež.* [online]. [cit. 2015-12-28]. Dostupné z: <<http://www.msmt.cz/mladez/odbor-pro-mladez>>

⁷⁷ *MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY: Příloha 7 - Kyberšikana* [online]. 2013-10-01 [cit. 2015-12-28]. Dostupné z: <<http://www.msmt.cz/file/19629?highlightWords=kyber%C5%A1ikana>>

⁷⁸ *MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY: Příloha 7 - Kyberšikana* [online]. 2013-10-01 [cit. 2015-12-28]. Dostupné z: <<http://www.msmt.cz/file/19629?highlightWords=kyber%C5%A1ikana>>

⁷⁹ *MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY: Příloha 7 - Kyberšikana* [online]. 2013-10-01 [cit. 2015-12-28]. Dostupné z: <<http://www.msmt.cz/file/19629?highlightWords=kyber%C5%A1ikana>>

Ve školním prostředí kyberšikanu řeší školní metodik prevence spolu s výchovným poradcem, školním psychologem, třídním učitelem, se školským poradenským zařízením a pediatrem.⁸⁰

Tabulka č. 1: Kdo řeší kyberšikanu u mladistvých a dospělých:⁸¹

Kdo řeší kyberšikanu u:	mladistvých	dospělých
metodik prevence	✓	
výchovný poradce	✓	
(školní) psycholog	✓	✓
třídní učitel	✓	
školské poradenské zařízení	✓	
pediatr	✓	
pedagogicko-psychologická poradna	✓	✓
Policie ČR	✓	✓
MŠMT	✓	

Rodiče do značné míry odpovídají za chování svého potomka, tudíž nemohou nad jejich aktivitami zavírat oči. To platí i v případě internetu. Advokát Christian Solmecke specializující se na internetovou problematiku přišel s návrhem, který by mohl odstranit alespoň některé problémy. Nazývá se „Smlouva o používání internetu“, která je z právního hlediska určitým poučením, které dítě upozorňuje na možné problémy a omezení. Dítě prostřednictvím této smlouvy prohlašuje, že danou problematiku pochopilo a nebude porušovat stanovená pravidla. Rodič v případě vzniklé škody může tedy prokázat, že nezanedbal své povinnosti v této oblasti.⁸²

4.2 Řešení kyberšikanu u dospělých

Je-li dospělá osoba obětí kyberšikanu a rozhodne se tento problém řešit, může buď vyhledat pomoc, nebo se může pokusit tento problém řešit sama. Požádá-li někoho, např.

⁸⁰ SŠTD: Školní metodik prevence sociálně-patologických jevů [online]. [cit. 2015-12-28]. Dostupné z: <<http://www.sstd.cz/files/soubory/prevence/kybersikana.pdf>>

⁸¹ Vlastní sestavení.

⁸² PETROWSKI, Thorsten. *Bezpečí na internetu: pro všechny*. Vyd. 1. Liberec: Dialog, 2014, s. 72.

odborníka, o pomoc, mělo by jí být doporučeno, aby agresorovi neodpovídala, ukládala si důkazy a mluvila o tom, co se jí stalo. Dále by oběť měla dodržet následující kroky:⁸³

1. Ukončit komunikaci

Oběť by měla útočníka ignorovat a nesnažit se ho odradit od jeho počínání žádným způsobem. Neměla by mu vyhrožovat, ani se mu posmívat.

2. Blokování útočníka

Jedinec by měl zamezit útočníkovi přístup k účtu a telefonnímu číslu, případně k dalším nástrojům a službám, pomocí které agresor své útoky realizuje.

3. Oznámení útoku, poradit se s někým blízkým, vyhledání pomoci

Osoba postižená kyberšikanou by se měla svěřit blízké osobě a kontaktovat specializované organizace, instituce (Policie ČR), sdružení či projekty.

4. Uchování důkazů

Oběť by si měla uchovat veškeré důkazy kyberšikany, jako jsou SMS zprávy, e-maily, zprávy z chatu apod., aby na základě těchto důkazů mohlo být zahájeno vyšetřování proti útočníkovi.

5. Žádost o konečný verdikt

Je-li celé vyšetřování ukončené, oběť by měla trvat na konečném stanovisku všech institucí, které byly v tomto projektu zainteresovány.

4.3 Prevence kyberšikany z pohledu mladistvých i dospělých

Jako prevence je v této problematice chápána znalost/informovanost mladistvých i dospělých o tom, jak se mají na internetu chovat. Kyberšikaně se nedá zcela nikdy předejít, ale oběť může v jejich začátcích vyhledat pomoc, neboť na řešení kyberšikany by neměl zůstat nikdo sám, uchovat si důkazy pro případné řešení, využít dostupná technická řešení, jako například blokování osoby, a ignorovat agresora (neoplácet jeho útoky, poněvadž tato strategie je neúčinná a vede k dalším útokům).⁸⁴

⁸³ *Prevence-info.cz: Kyberšikana - jak postupovat* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <<http://www.prevence-info.cz/jak-postupovat-3>>

⁸⁴ ČERNÁ, Alena. *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013, s. 126.

Aby se jedinec vyhnul případné kyberšikaně, měl by dodržovat 8 následujících pravidel:⁸⁵

1. Volba správného hesla

Správné heslo je základem každého účtu, přičemž hesla by se u účtů jednoho uživatele neměla opakovat. Mělo by jít o náhodnou kombinaci písmen a čísel, která je tajná a těžko uhodnutelná. Uživatel by neměl jako heslo uvádět například své křestní jméno apod.

2. Zabezpečení účtu

Na sociálních sítích, jako je například Facebook, uživatelé o sobě zveřejňují mnoho osobních informací. Některé by ovšem neměly být přístupné cizím lidem.

3. Nesdělovat o sobě mnoho konkrétních informací

Každý jedinec by si měl uvědomit, že při komunikaci na sociálních sítích s kamarády či cizími lidmi mohou být informace, které sdělí druhé straně, zneužity. I kdyby druhá strana zaslala nějaké fotografie, nemusí se jednat o jeho osobu a informace, které sděluje, nemusí být pravdivé. Dle sdělených informací, které jedinec odešle, si může druhá strana jedince vyhledat či dokonce vydírat.

Dále by jedinec neměl veřejně sdílet své kontaktní údaje, poněvadž již jen tyto informace mohou upoutat útočnickovu pozornost.

4. Ignorace podezřelých vzkazů a zpráv

Uživatel nemůže vědět, zda úmysly uživatele sedícího na druhé straně jsou v pořádku či ne. Neměl by se nechat přesvědčit k děláni věcí, které by jeho samotného nenapadly.

5. Seznámení se s pravidly diskuze nebo chatu

V pravidlech bývá uvedeno, které příspěvky mohou být správcem smazány nebo jak má jedinec nebezpečný příspěvek nahlásit správci.

⁸⁵ *Prevence kyberšikany: 8 pravidel, jak předejít kyberšikaně* [online]. [cit. 2016-03-07]. Dostupné z: <<http://www.kybersikana.eu/2011/05/8-pravidel-jak-predejti-kybersikane.html?m=1>>

6. Ctít ostatní uživatele

Nikdo by neměl využívat internetové anonymity k ponižování ostatních uživatelů.

7. Promyšlení, co komu napsat

Někdo může něco chápat jako „legrácku“ nebo vtip, druhý to může pochopit jako urážku nebo ponížení na vlastní osobě. Jelikož takové příspěvky může vidět více lidí, může se terčem útoků stát „ponížený“ jedinec.

8. Svěření se někomu o zvláštní věci na internetu

Pokud se uživatel na internetu setká s nějakou stránkou, vzkazem, článkem, obrázkem nebo videem, které mu může připadat nevhodné, měl by vyhledat někoho, komu se může svěřit případně komu tuto nevhodnou stránku / nevhodný obsah může nahlásit.

Aby děti a mladiství předešli kyberšikaně, měli by být informováni o tomto problému již na základní škole, kde by toto téma mělo být probíráno na hodině výpočetní techniky, nebo by informace měli získat od dospělé osoby. Děti a mladiství by po seznámení s kyberšikanou měli dbát opatrnosti ohledně informací, které sdílí se svými přáteli i s cizími lidmi po internetové síti a tak předejít možnému problému. Objeví-li se kyberšikana na škole, oběť se může v počátcích problému svěřit zaměstnanci školy, který by měl tento problém neodkladně začít řešit a předejít tak možným psychickým či fyzickým následkům u oběti.⁸⁶

Dospělí kyberšikaně mohou předejít samostatným seznámením se s problémem a též nedopustit zneužití osobních dat uživatelům internetu. Tomu lze u dospělých předejít různými školeními a informacemi, které poskytuje například organizace „Nebud' oběť“. Vyskytne-li se u dospělé osoby kyberšikana, může o tom informovat Policii ČR či jiné odborníky, kteří by měli pomoci s vyřešením problémové situace.⁸⁷

⁸⁶ *MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY: Příloha 7 - Kyberšikana* [online]. 2013-10-01 [cit. 2015-12-28]. Dostupné z: <<http://www.msmt.cz/file/19629?highlightWords=kyber%C5%A1ikana>>

⁸⁷ *Prevence-info.cz: Kyberšikana - jak postupovat* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <<http://www.prevence-info.cz/jak-postupovat-3>>

4.4 Organizace, sdružení a projekty zabývající se kyberšikanou

V této podkapitole jsou uvedeny základní informace o hlavních činnostech vybraných nejznámějších internetových organizacích (Nebud' oběť), sdruženích (Národní centrum bezpečnějšího internetu, Linka bezpečí, Horká linka, Centrum pro prevenci rizikové virtuální komunikace) a projektech (Bezpečnější internet, Bezpečně-online.cz, E-bezpečí), aby oběť, agresor i sekundární skupiny věděli, na které se případně mohou obrátit pro pomoc, a na koho je organizace, sdružení či projekt zaměřen. Odborníci mohou osobám, kterých se týká daná problematika, pomoci a doporučit jim další možná řešení. Kontakty⁸⁸ a hlavní činnosti⁸⁹ jsou uvedeny v tabulkách v přílohách práce.

Poradenstvím, resp. poradenskou službou se rozumí pomoc, při které klient může dostat řadu nabídek, rad, návodů, nápadů a námětů a aktivně se sám rozhodnout, jak využije a rozvine vlastní možnosti řešení problémové situace. Poradce je osoba, která jako spolutvůrce rad pomáhá nacházet nejpříjemnější způsoby řešení a zvládnání situace.⁹⁰

Internetové poradenství je služba klientům, kteří se ocitli v tzv. nouzi, kdy pro její řešení vyhledávají odbornou pomoc prostřednictvím internetu a zároveň nemohou či nechťejí komunikovat s odborníky osobně či prostřednictvím telefonu.⁹¹

Policie České republiky na svých stránkách uvádí internetové odkazy a kontakty, kam se oběť kyberšikany může obrátit o pomoc. Jedná se o:⁹²

- „Pomoc online“ (www.pomoconline.cz; www.pomoc@linkabezpeci.cz),
- „Národní centrum bezpečnějšího internetu“ (www.uoou.cz; www.posta@uoou.cz)
- a o samotnou Policii ČR (telefonní číslo pro Českou republiku 158).

⁸⁸ Viz příloha č. II

⁸⁹ Viz příloha č. III

⁹⁰ HORSKÁ, Bohuslava, LÁSKOVÁ, Andrea, PTÁČEK, Ladislav. *Internet jako cesta pomoci: Internetové poradenství pro pomáhající profese*. Vyd. 1. Praha, 2010, s. 33.

⁹¹ HORSKÁ, Bohuslava, LÁSKOVÁ, Andrea, PTÁČEK, Ladislav. *Internet jako cesta pomoci: Internetové poradenství pro pomáhající profese*. Vyd. 1. Praha, 2010, s. 33.

⁹² *Policie České republiky: PREVENCE - Kyberšikana* [online]. [cit. 2015-12-28]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/prevence-kybersikana.aspx>

- **Nebud' obět' – rizika internetu a komunikačních technologií**

V rámci Moravskoslezského kraje se jedná o jedinou organizaci, která se zabývá kyberšikanou u dětí. Zaměstnanci provádí různá školení pro sekundární cílovou skupinu, kterou jsou rodiče, zaměstnanci školy a úředníci školských odborů. Učí prevenci dětí ve věku 12 – 15 let (starší školní věk) a 15 – 18 let (mládež), poněvadž jsou žáci druhého stupně základních škol nejrizikovější skupinou kvůli technologiím a sociálním sítím. Neposkytují pomoc přímo oběti (ani agresorovi), pouze školení v oblasti problematiky.⁹³

- **Linka bezpečí**

Jedná se o nejznámější českou linku důvěry, která je dostupná 24 hodin denně, je zdarma a kontaktující jsou udrženi v anonymitě. Obrátit se na ni mohou i děti a dospívající do 18 – ti let, kteří mohou její služby využít telefonicky, e-mailovou poradnou či po tzv. chatu.⁹⁴

- **Bezpečnější internet**

Bezpečnější internet, neboli Saferinternet.cz, je český projekt podporovaný Evropskou komisí, kdy cílem je zvyšovat povědomí o možných hrozbách. Jeho součástí je internetová Asistenční linka Internethelpline.cz, která pomáhá dětem v potížích, a která spolupracuje s Policií ČR při boji proti kriminalitě na internetu.

Pod tento projekt spadá i: Národní centrum bezpečnějšího internetu, Bezpečně-online.cz a Horká linka. Tyto instituty mají stejné kontakty, jako Saferinternet.cz.⁹⁵

- **Národní centrum bezpečnějšího internetu**

Je neziskové nevládní sdružení, jehož posláním je přispívat ke zvýšení bezpečnosti na internetu a jiných informačních a komunikačních technologiích, zvyšovat povědomí uživatelů o možných nebezpečích a další. Realizuje řadu projektů, přičemž jedním z nejdůležitějších je již výše uvedený Saferinternet.cz. Neposkytuje přímou pomoc oběti.⁹⁶

⁹³ *NEBUĎ OBĚŤ! : Rizika internetu a komunikačních technologií, z.s.* [online]. [cit. 2016-02-05]. Dostupné z: <<http://www.nebudobet.cz/>>

⁹⁴ *Linka bezpečí* [online]. [cit. 2016-02-05]. Dostupné z: <<http://www.linkabezpeci.cz/>>

⁹⁵ *S@fer internet.cz* [online]. [cit. 2016-02-05]. Dostupné z: <www.saferinternet.cz>

⁹⁶ *NCBI: Národní Centrum Bezpečnějšího Internetu* [online]. [cit. 2016-02-05]. Dostupné z: <<http://www.ncbi.cz/>>

Spadá sem i „Pomoc online“, přičemž se jedná o poradenské centrum.

- **Horká linka**

Centrum pro příjem hlášení o nezákonném obsahu na internetu, především v souvislosti s dětskou pornografií a kyberšikanou páchanou na dětech. Hlavním úkolem je v co nejkratší době odstranit z internetu nezákonný obsah. Provozovatel tohoto centra je Národní centrum bezpečnějšího internetu.⁹⁷

- **Centrum pro prevenci rizikové virtuální komunikace**

Zaměřuje se především na prevenci rizikového chování na internetu ze strany dětí. Centrum je založeno na základě projektu e-bezpečí.⁹⁸

- **Bezpečně-online.cz**

Jedná se o stránky, kde se všichni zájemci o bezpečný internet mohou dočíst důležité informace, kde rodiče a učitelé najdou cenné rady, tipy a metodiky a také kde jsou uvedeny, v této práci též zmíněné, internetové adresy, kam se oběť i pachatel mohou obrátit o pomoc.⁹⁹

Tento projekt se zaměřuje především na děti a dospívající a podporuje u nich bezpečné a sebejisté využívání internetu a nových komunikačních technologií. Dále poskytuje metodickou podporu učitelům i rodičům.¹⁰⁰

- **E-Bezpečí**

Jde o celorepublikový projekt, jehož úkolem je identifikovat a analyzovat nebezpečné komunikační praktiky, které negativně působí na mladou generaci. Věnuje se tvorbě metodických materiálů a provozuje poradnu po internetu.¹⁰¹

⁹⁷ *Online hotline: Proti Kyberzločinu* [online]. [cit. 2016-02-05]. Dostupné z: <<https://www.internet-hotline.cz>>

⁹⁸ *Centre for prevention of risky virtual communication* [online]. [cit. 2016-02-05]. Dostupné z: <<http://prvok.upol.cz/index.php>>

⁹⁹ *Bezpečně-online.cz: STRÁNKY PRO VŠECHNY ZÁJEMCE O BEZPEČNÝ INTERNET* [online]. [cit. 2016-02-05]. Dostupné z: <<http://www.bezpecne-online.cz/tag/kybersikana.html>>

¹⁰⁰ *Bezpečně-online.cz: STRÁNKY PRO VŠECHNY ZÁJEMCE O BEZPEČNÝ INTERNET* [online]. [cit. 2016-02-05]. Dostupné z: <<http://www.bezpecne-online.cz/projekt-bezpecne-online/o-projektu.html>>

¹⁰¹ ROGERS, Vanessa. *Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, s. 16.

Tabulka č. 2: Jak organizace poskytují pomoc a komu:¹⁰²

Organizace	poskytnutí pomoci prostřednictvím:			Osobní pomoc	Poskytují pomoc a rady, tipy, metodiky:	
	telefonu	e-mailu	chatu		dětem a mladistvým	dospělým
Nebud' oběť	✓	✓			✓	✓
Linka bezpečí	✓	✓	✓		✓	✓
E-Bezpečí		✓			✓	✓
Bezpečnější internet	✓	✓			✓	✓
Bezpečně-online.cz	✓	✓			✓	✓
Horká linka	✓	✓			✓	✓
Centrum pro prevenci rizikové virtuální komunikace	✓	✓			✓	
PČR				✓	✓	✓

Hlavním cílem organizací, sdružení a projektů je poskytnout klientovi/oběti užitečné rady, nabídky, návody, nápady a náměty, způsoby řešení a zvládání situace, které by mu mohly pomoci.

Organizace „Nebud' oběť“ působí pouze regionálně, přičemž její působnost je v Moravskoslezském kraji a její hlavní náplní je proškolení sekundární cílové skupiny.

Všecká uvedená sdružení a projekty působí celorepublikově.

Linka bezpečí je jediným sdružením, které nabízí pomoc obětem nejen prostřednictvím e-mailu či telefonicky, ale i internetově prostřednictvím chatu.

Projekt E-bezpečí nabízí pomoc pouze prostřednictvím e-mailu.

Sdružení „Centrum pro prevenci rizikové virtuální komunikace“ a „Horká linka“, a projekty „Bezpečnější internet“ a „Bezpečně-online.cz“, je možné kontaktovat telefonicky i prostřednictvím e-mailu.

Všechny výše uvedené organizace, sdružení a projekty jsou převážně zaměřené na oběti mladší 18 let. Pomoc plnoletým osobám se dostane především u Policie ČR a

¹⁰² Vlastní sestavení.

Bezpečně-online.cz. U organizace „Nebud' obět'“ mohou požádat o školení k předejití případné kyberšikany u dětí a mládeže, či se zapojit k proškolení jiných sekundárních skupin.

5 Analýza a interpretace dat dotazníkového šetření v rámci kyberšikany

Kyberšikana představuje v současné době, díky stále zdokonalující se technologii, velmi aktuální téma. Proto v praktické části této bakalářské práce byl proveden průzkum pomocí dotazníkového šetření¹⁰³ zaměřený na širokou veřejnost, kdy hlavním cílem bylo zjištění povědomí o dané problematice a aktuální situaci u respondentů, a které proběhlo v měsíci lednu roku 2016.

Cílem tohoto průzkumu bylo zjistit postoje vybraných skupin lidí ke kyberšikaně, jejím projevům a povědomí o možných řešeních. V rámci dotazníkového šetření byly stanoveny tyto hypotézy:

- Více než 90 % dotazovaných ví, co znamená pojem „kyberšikana“.
- Méně než polovina dotazovaných, kteří se s kyberšikanou setkali, ji zažili sami na sobě.
- Se šikanou po internetu se setkaly pouze ženy.
- Méně než jedna třetina dotazovaných, kteří se s kyberšikanou setkali, neřešili s ní danou situaci.

Dotazník byl anonymní a konečná podoba dotazníku obsahovala položky uzavřené, polootevřené a otevřené. Respondenty byli mladiství a dospělé osoby s cílem zjistit, zda se s danou problematikou častěji setkávají studující jedinci či osoby zaměstnané, případně nezaměstnané. Pro shromáždění potřebných dat a umožnění vyplnění dotazníku široké veřejnosti, byl umístěn na internetovou adresu: <<http://www.surveio.com/survey/d/P7I5V3B1Z3Q9H7S3Q>>, a zároveň byl tento odkaz zveřejněn i na sociální síti. Jelikož respondenti odpovídali na dotazník, jak byli požádáni, pravdivě a návratnost byla 100%, všechny dotazníky byly použitelné k vyhodnocení a zpracování.

Z důvodu omezeného počtu respondentů na internetovém serveru, kde byl dotazník umístěn, odpovídalo přesně 100 respondentů, přičemž odpovídalo 50 žen a 50 mužů. Tento počet žen i mužů byl ovlivněn žádostí k lidem, kteří byli pomocí serveru Facebook požádáni o vyplnění.

¹⁰³ Viz Příloha č. I

Jelikož téma bakalářské práce je „Kyberšikana u mladistvých a dospělých“, mezi obecné otázky byla zařazena i otázka ohledně skupiny, do které respondenti spadají. Jednalo se o odpovědi: Student, Zaměstnanec a Nestudují/nejsou zaměstnaný. Poněvadž mladiství jsou osoby do 18 – ti let, mohli tudíž uvést, že jsou studenty či zaměstnanci nebo že nestudují/jsou nezaměstnaní. Stejně možnosti výběru měli dospělí lidé. V této otázce více než polovina dotazovaných uvedla, že jsou zaměstnaní, 42% jsou studenti a pouhých 6 odpovídajících uvedlo, že nejsou ani studenty, ani zaměstnanci.

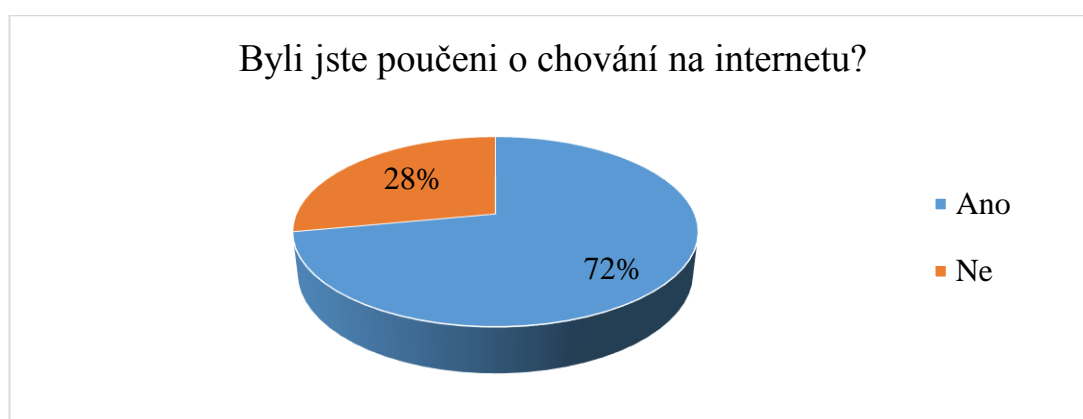
5.1 Výsledky výzkumu

Následujících šest otázek bylo zaměřeno na všechny respondenty obecně a týkalo se jejich chování na internetu, jejich znalostí v oblasti kyberšikany a toho, zda se s kyberšikanou sami setkali.

Otázka č. 3: *Byli jste poučeni o chování na internetu?*

Důvodem sestavní této otázky bylo zjištění, zda respondenti byli někdy poučeni o tom, jak se mají chovat na internetu.

Graf č. 3: Poučení o chování na internetu

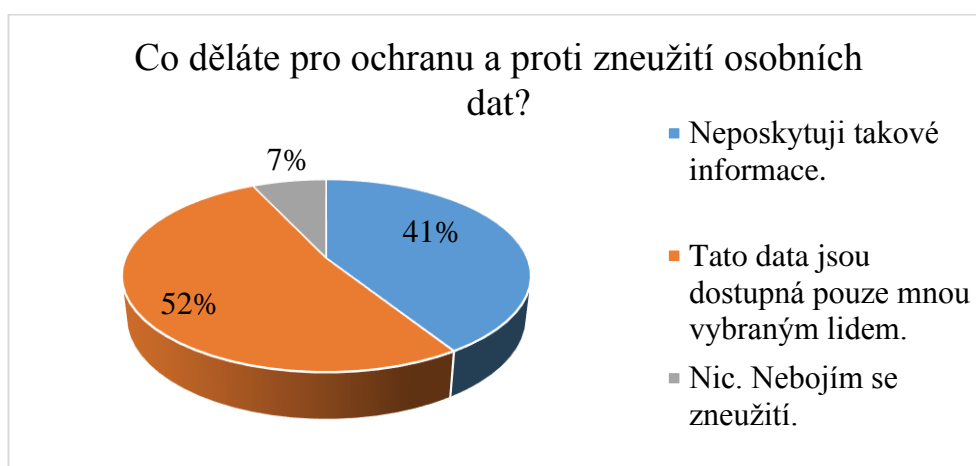

Aby respondenti věděli, co je touto otázkou myšleno, bylo jim vysvětleno, že se jedná o: nezveřejňovat bez souhlasu něčí fotografie či videozáznamy, chovat se slušně atp. 72% dotazovaných odpovědělo kladně, tudíž byli již před vyplňováním tohoto dotazníku dříve sami seznámeni s pravidly ohledně chování na internetu. Někteří respondenti při zpětné vazbě uvedli, že pravidla jim byla sdělena na škole, kterou navštěvují, či navštěvovali, při výuce „informační technologie.“

Otázka č. 4: *Co děláte pro ochranu a proti zneužití osobních dat? (například na sociálních sítích)*

V této otázce bylo hlavním cílem zjistit, zda respondenti zveřejňují svá osobní data či ne a zda se bojí či nebojí zneužití těchto informací.

Graf č. 4: Ochrana a zneužití osobních dat

Více než polovina uvedla, že citlivé informace jsou dostupné pouze lidem, kterým je to umožněno, tudíž svá osobní data zveřejňují, ale jsou viditelné pouze lidem, které si respondenti sami určili. Dle grafu je patrné, že 41% odpovídajících neposkytuje žádné takové informace a 7% odpovědělo, že se nebojí zneužití.

Otázka č. 5: *Víte, co znamená pojem „Kyberšikana“? (definujte vlastními slovy)*

Další otázka byla s otevřenou odpovědí, kdy respondenti měli vlastními slovy definovat pojem „Kyberšikana“. Důvodem bylo potvrzení hypotézy: „Více než 90 % dotazovaných ví, co znamená pojem „Kyberšikana“. Tato hypotéza byla potvrzena.

Tabulka č. 3: Definice „Kyberšikany“

Odpovědi respondentů	Četnost
správně definováno	94
neví	6
neodpovědělo	0

U této otázky stojí za zmínku, jak někteří kyberšikanu vnímají. Proto jsou některé odpovědi uvedeny níže:

„Šikana po internetu. Někdo si kompenzuje svoje nedostatky na úkor jiných a hraje si na velkého pána.“

„Psychické týrání či omezování za použití moderních technologií jako je internet, mobilní telefon, sociální sítě a podobně.“

„Nerespektování druhé osoby, ponižování a sdílení informací o druhé osobě bez jejího vědomí pro vlastní pobavení.“

„Chování, při kterém dochází za pomoci počítače, či počítačového systému, k systematické snaze o poškození osoby druhé psychologickým nátlakem.“

„Kyberšikana je psychické deptání lidí ohledně fotek, vydírání, vulgarismu, urážek atd.“

„Šikanovanie cez internet/vo virtuálnom priestore.“

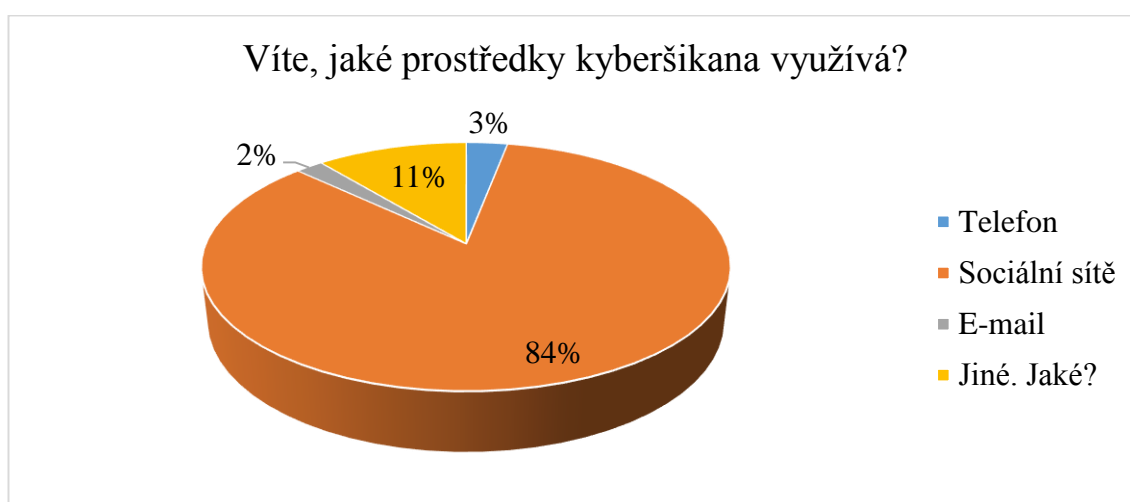
Nejčastější odpovědí bylo, že se jedná o šikanu prostřednictvím internetu, tudíž respondenti převážně vědí, co kyberšikana znamená. 6 respondentů odpovědělo, že neví, co kyberšikana je. Cílem této otázky bylo ověření znalostí respondentů.

Otázka č. 6: *Víte, jaké prostředky kyberšikana využívá? (vyberte jednu z možných variant)*

Byly zvoleny 4 možnosti odpovědí, kdy všechny tři byly správné, a čtvrtá byla polouzavřenou odpovědí.

Výsledky jsou ovlivněny zadáním otázky, tudíž respondenti měli na výběr pouze jednu možnost, čímž byli omezeni k výběru prostředku a zvolili tak dle jejich vlastního názoru, který prostředek je nejčastější. V případě jejího jiného znění by mnozí odpovídali jinak a zaškrtovali i více možností.

Graf č. 5: Prostředky, které kyberšikana využívá

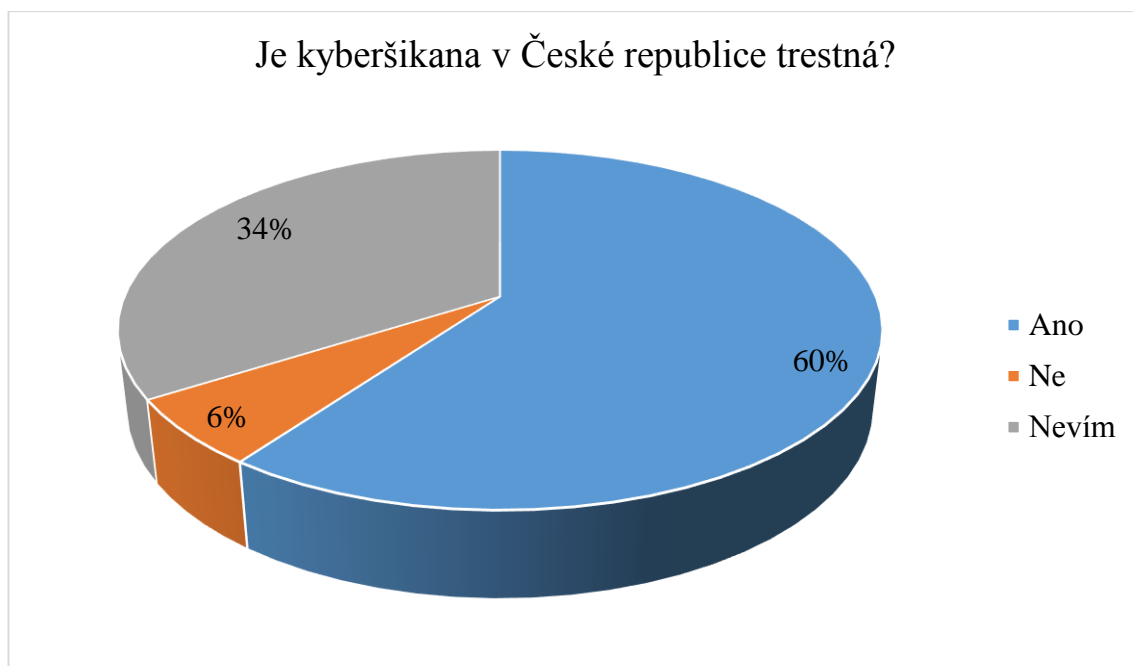

Respondenti, kteří zvolili odpověď „Jiné. Jaké?“ uvedli, že všechny uvedené možnosti jsou správné. Jejich tvrzení jsou pravdivá, ovšem i přes to 84% odpovídajících uvedlo pouze sociální síť. Pouze 3% zvolila možnost „Telefon“ a jen 2% odpovídajících „E-mail“.

Otázka č. 7: *Je kyberšikana v České republice trestná?*

Tato otázka měla za úkol zjistit, zda široká veřejnost má mínění o trestnosti zjišťované problematiky.

Graf č. 6: Trestnost kyberšikany v ČR

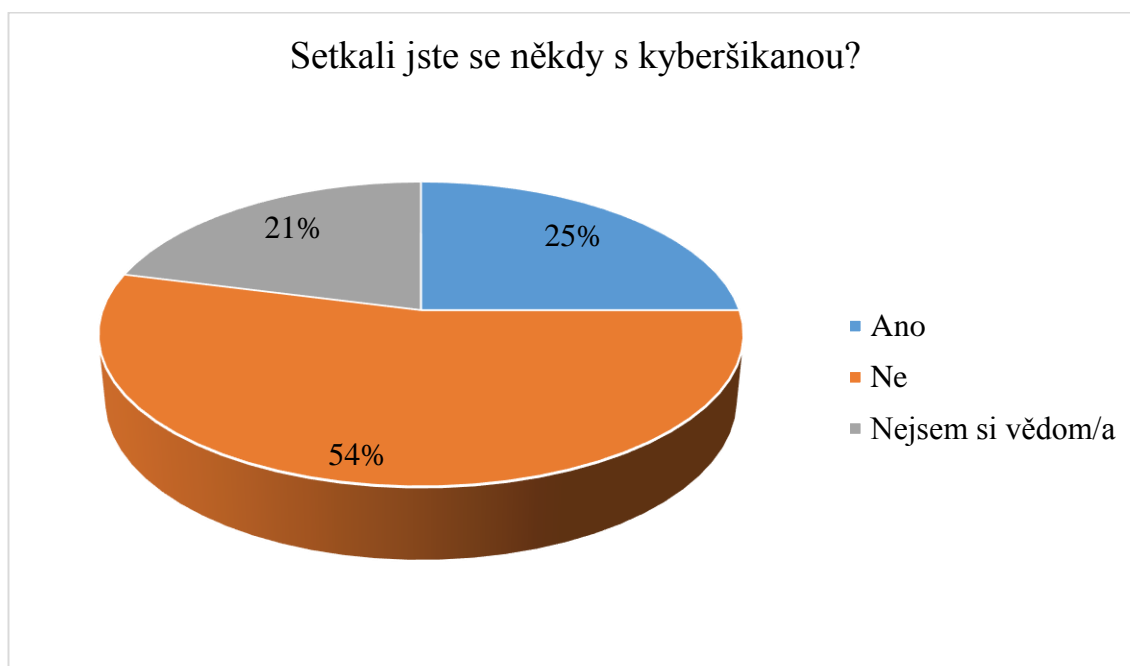

Z vyhodnocení této otázky vyplývá, že veřejnost z 60ti% si je vědoma, že kyberšikana je trestná. Necelých 35% respondentů odpovědělo, že neví a pouze 6% dotazovaných zvolilo možnost „Ne“. Respondenti si jsou převážně vědomi, že je páčání kyberšikany trestné.

Otázka č. 8: *Setkali jste se někdy s kyberšikanou? (Jedná se například o vydírání, vyhrožování, nebezpečné pronásledování či útisk po internetu.)*

Tato položka byla poslední povinná pro všechny respondenty. Dotaz byl položen z důvodu získání informace o setkání se odpovídajícími s danou problematikou.

Graf č. 7: Setkání s kyberšikanou

Na tuto otázku odpovídalo stále 100 respondentů, z čehož se 25% setkalo s kyberšikanou a zbylých 75% odpovědělo záporně či že si nejsou vědomi. Tři čtvrtiny dotazovaných se tedy s kyberšikanou neselekaly.

Ze získaných výsledků vyplývá, že se s kyberšikanou setkalo 15 studentů, 9 zaměstnaných a 2 respondenti, kteří uvedli, že nejsou ani studenty, ani zaměstnanci. I přesto, že na dotazník odpovídalo více zaměstnanců, s kyberšikanou se setkalo více studentů.

V rámci dotazníkového šetření byla stanovena hypotéza, která nebyla provázána s otázkou dotazníku, ale pouze se zpracováním získaných dat: „Se šikanou po internetu se setkaly pouze ženy“. Tato hypotéza byla vyvrácena, jelikož se s kyberšikanou setkalo 25 respondentů, ale 14 z nich byli muži a 11 ženy.

Následující položky byly zaměřené pouze na ty respondenty, kteří v předchozí položce odpověděli kladně. Hlavním zaměřením bylo na to, zda byli sami respondenti

obětmi kyberšikany, či jimi byli lidé z jejich okolí, jestli kyberšikana byla spíše zjevná či latentní a zda případně vyhledaná pomoc pomohla. Dále o jaký druh kyberšikany nejčastěji šlo a zda byla nějak vyřešená.

Otázka č. 9: Kdo byl obětí?

Další položka se týkala obětí, abych zjistila, kolik respondentů bylo či je obětí samo.

Tabulka č. 6: Oběti kyberšikany

Odpovědi respondentů	Počet
Já	8
Můj spolužák/má spolužačka	3
Můj kolega/má kolegyně	1
Rodinný příslušník	2
Kamarád/kamarádka	9
Partner/partnerka	1

Na tento dotaz odpovídalo již pouze 25 respondentů, kteří mohli vybrat pouze jednu možnou odpověď, kdo byl obětí. Nejčastěji byla zvolena možnost „Kamarád/kamarádka“. 33% respondentů, tj. 8 odpovídajících, přiznalo, že byli či jsou obětí oni sami. Jeden respondent při zpětné vazbě uvedl, že většinou pomáhá oběti s řešením kyberšikany on sám. Z výsledků tedy vyplývá, že se jim s problémem svěřil kamarád/kamarádka, nebo se s ním setkali sami na své osobě.

Při vyhodnocování této složky byla potvrzena předem stanovená hypotéza: „*Méně než polovina dotazovaných, kteří se s kyberšikanou setkali, ji zažili sami na sobě.*“

Otázka č. 10: Řekli jste o tom někomu?

Tato otázka byla zaměřena na zjevnost (zda o problému respondenti někomu řekli) či latentnost (skrytost) kyberšikany.

Tabulka č. 7: Zjevnost a latentnost kyberšikany

Odpovědi respondentů	Počet
Ano	17
Ne	8

Pomocí zvolených odpovědí 25 - ti respondenty je možné označit kyberšikanu za zjevnou, nikoliv latentní. Kyberšikana je tedy mezi dotazovanými zjevná z 65%.

Mezi respondenty, kteří vybrali kladnou odpověď, se nacházelo 11 studentů, 5 zaměstnanců a 1 nezaměstnaný.

Pokud respondenti v této otázce odpověděli kladně, odpovídali i na následující. Dotazovaní, kteří odpověděli záporně, následující otázku č. 11 nevyplňovali a věnovali se rovnou otázce č. 12.

Otázka č. 11: Komu jste o tom řekli?

V této otázce odpovídalo pouze 17 respondentů, kteří v předchozí položce odpověděli kladně. Cílem bylo zjistit, komu se účastníci či přihlížející s danou problematikou svěřují.

Tabulka č. 8: Kdo věděl o probíhající kyberšikaně

Odpovědi respondentů	Počet
Nadřízenému	1
Spolužákovi/spolužačce	1
Kolegovi/kolegyni	1
Rodinnému příslušníkovi	4
Kamarádovi/kamarádce	4
Partnerovi/partnerce	0
Státnímu či odbornému pracovníkovi	6

Respondenti, kteří se o probíhající kyberšikaně někomu svěřili, informovali především státní či odborné pracovníky. Kamarádovi či kamarádce a rodinnému příslušníkovi se svěřilo po čtyřech osobách, kdežto partnerovi nebo partnerce nikdo. Po jednom respondentu byla vybrána odpověď nadřízený, spolužák/spolužačka a kolega/kolegyně.

Otázka č. 12: *S jakým projevem kyberšikany jste se setkali?*

Dvanáctá položka se týkala druhu kyberšikany, s jakou se účastníci měli možnost setkat, či se stále setkávají. Odpovídající mohli vybrat více možností. Cílem této otázky bylo informovat se, jaký typ kyberšikany se u respondentů, kteří se s kyberšikanou setkali, vyskytuje nejčastěji.

Tabulka č. 9: Typ kyberšikany

Odpovědi respondentů	Počet
Flaming	11
Obtěžování	15
Pomlouvání	14
Předstírání	5
Prozrazení informací	10
Podvod	3
Vyloučení	4
Kyberpronásledování	14
Sexting	1
Jiné	1

Z 25 dotazovaných osob se 15 setkalo s obtěžováním, jen o jednu osobu méně s pomlouváním a kyberpronásledováním. Jedenáct lidí uvedlo, že se setkalo s flamingem a jen o jednoho dotazovaného méně s prozrazením soukromých informací. Nejméně se mezi lidmi, i když se jedná o nejnovější kyberšikanu, objevuje sexting. Jeden respondent zvolil možnost jiné, kdy uvedl: „Partnerovo spolužáci vytvořili falešný profil na Facebooku a vydávali se za mého partnera.“

Otázka č. 13: *Řešili jste s někým tento problém?*

Následující položka slouží k potvrzení či vyvrácení hypotézy, že „méně než jedna třetina dotazovaných, kteří se s kyberšikanou setkali, neřešili s nikým danou situaci“. Na tuto otázku odpovídalo 25 respondentů.

Tabulka č. 10: Daný problém byl/nebyl řešen

Odpovědi respondentů	Počet
Ano	14
Ne	11

Více než polovina dotazovaných, která se s kyberšikanou setkala, uvedla, že se se svým problémem někomu svěřila. Po vyhodnocení této otázky byla předem stanovená hypotéza vyvrácena, poněvadž respondentů, kteří se s kyberšikanou setkali, ale neřešili ji, je více než jedna třetina. Pokud v této otázce odpověděli respondenti kladně, odpovídali i na otázku následující. Odpověděli-li záporně, věnovali svou pozornost až otázce poslední.

Otázka č. 14: *S kým jste tento problém řešili?*

Předposlední otázka, která byla zaměřena na respondenty, kteří odpověděli v předchozí otázce kladně, se podrobněji zabývá tím, na koho se respondent obrátil o pomoc. I přesto, že respondenti měli vybrat jednu odpověď, často při zpětné vazbě uvedli, že využili i vícere možnosti.

Tabulka č. 11: S kým byl řešen daný problém

Odpovědi respondentů	Počet
Nadřízený	0
Spolužák/spolužačka	0
Kolega/kolegyně	1
Rodinný příslušník	3
Kamarád/kamarádka	3
Partner/partnerka	0
Státní či odborný pracovník	5
Organizace/instituce zabývající se kyberšikanou	1
Jiné	7

Respondentů na tuto otázku odpovídalo pouze 14, přičemž nejčastěji vybrali odpověď „Jiné,“ kde uvedli, že se jednalo převážně o pachatele samotného, z čehož vyplývá, že 7 respondentů problém řešilo samo bez něčí pomoci. 5 dotazovaných vyhledalo pomoc u státních či odborných pracovníků, po 3 respondentech u rodinného příslušníka a kamaráda či kamarádky. Po jednom odpovídajícím se obrátilo na organizace a instituce zabývající se kyberšikanou a na kolegu nebo kolegyni. Nikdo z dotazovaných nezvolil možnost nadřízený, spolužák/spolužačka či partner/partnerka.

Otázka č. 15: Pomohl Vám ten, koho jste oslovili o pomoc?

Závěrečný dotaz byl opět směřován na všech 25 dotazovaných, tedy na ty, kteří se s kyberšikanou setkali. Respondenti, kteří nikoho o pomoc neoslovili, uváděli „Ne“. Možnosti výběru odpovědi byly tři, kdy se jednalo o „Ano“, „Ne“ a „Jiné. Jaké?“.

Tabulka č. 12: Vyřešení problémové situace

Odpovědi respondentů	Počet
Ano	10
Ne	15

14 respondentů v předchozí položce odpovědělo, že se rozhodlo kontaktovat někoho na pomoc. Deseti z nich při řešení dané problematiky se dostalo úspěšné pomoci a kyberšikana se vyřešila. Jednalo se o 7 studentů a 3 zaměstnance. Šest dotazovaných z deseti, kteří zvolili kladnou odpověď, se vyjádřilo, že daný problém buď sám ustoupil, nebo stále trvá, ale řeší se. Mezi nimi se nacházeli tři studenti a tři zaměstnané osoby.

5.2 Shrnutí výsledků

Závěrem této kapitoly je shrnutí výsledků dotazníkového šetření, kterého se zúčastnilo 100 respondentů, z čehož se jednalo o 50 žen a 50 mužů. To bylo ovlivněno osobním oslovováním respondentů. Dotazník vyplnilo 42 studentů, 52 zaměstnaných a 6 nestudujících/nezaměstnaných. 72 respondentů bylo již dříve seznámeno s pravidly ohledně chování na internetu. Ohledně ochrany a zneužití osobních dat 52% respondentů uvedlo, že osobní informace jsou dostupné pouze jim vybraným lidem, 41% neposkytuje takové informace a 7% se nebojí jejich zneužití. Respondenti byly požádáni o definování kyberšikany, kdy 94 lidí dokázalo definovat tento pojem a 6 lidí uvedlo, že neví, co kyberšikana je. V šesté položce byl položen respondentům dotaz ohledně prostředků, které kyberšikana využívá. Zde respondenti byli omezeni zvolením pouze jedné možnosti, kdy vybírali dle vlastního uvážení tu nejčastější. 60% dotazovaných si je vědomo toho, že kyberšikana je trestně postižitelná. S kyberšikanou se setkala 54% respondentů, přičemž nejčastější obětí byli kamarádi respondentů či dotazovaní sami. V průběhu tohoto dotazníkového šetření 17 respondentů uvedlo, že se o problému někomu zmínilo, 8 nikoliv. Respondenti, kteří se s problémem někomu svěřili,

informovali především státní či odborné pracovníky. Dvanáctá položka se týkala typu kyberšikany, kdy respondenti měli možnost vybrat i více možností. Převážně se jednalo o obtěžování, pomlouvání a kyberpronásledování, flaming a prozrazení informací. Čtrnáct respondentů, kteří se s kyberšikanou setkali, se rozhodlo tento problém s někým řešit, přičemž nejčastěji se jej pokusili vyřešit sami nebo vyhledali pomoc u státních či odborných pracovníků. Závěrečná položka dotazníkového šetření byla zaměřena na vyřešení problémové situace u respondentů, kteří se s kyberšikanou setkali, zda byla kyberšikana vyřešená. Deset respondentů z 25 odpovídajících na tuto otázku uvedlo, že kyberšikana byla vyřešena či se stále řeší.

Závěr

Při výběru tématu „Kyberšikana u mladistvých a dospělých“ byl stanoven jako cíl teoretické části pomocí analýzy odborné literatury charakterizovat jednotlivé projevy kyberšikany, možnosti její prevence a řešení u mladistvých a dospělých.

V rámci teoretické části bakalářské práce bylo cílem obeznámit s tématem o kyberšikaně a základními pojmy s ní související. Obsahovala i charakteristiku kyberšikany, šikany, agresora a oběti, kyberprostoru a kybernetického útoku, netholismus, happy slapping, kybergrooming, a pravidla chování na internetu. V kapitole o legislativním rámci kyberšikany bylo uvedeno, jak bývá nejčastěji kyberšikana postihována dle trestního zákoníku včetně jednotlivých trestných činů a jejich délky trestu. Kapitola „Řešení a prevence kyberšikany“ obsahovala tři podkapitoly, kdy v první bylo uvedeno řešení kyberšikany, tedy když už vznikla, druhá podkapitola obsahovala prevenci kyberšikany, tedy jak může oběť předejít tomuto problému a v závěru této kapitoly byly vypsány organizace, sdružení a projekty zabývající se danou problematikou. K této podkapitole byly zpracovány tabulky, které se týkají hlavních činností, kontaktů, na které se oběť i agresor mohou obrátit, a pomoci jednotlivých organizací, sdružení a projektů.

V druhé části bakalářské práce bylo provedeno dotazníkové šetření mezi širokou veřejností, kdy cílem tohoto průzkumu bylo zjistit postoje vybraných skupin lidí ke kyberšikaně, jejím projevům a povědomí o možných řešeních. Informace byly získány prostřednictvím anonymního dotazníku, který byl vyvěšen na českých internetových stránkách. Sběr dat proběhl v měsíci lednu roku 2016 a odpovědělo celkem 100 respondentů, z toho 50 žen a 50 mužů, což bylo ovlivněno osobním oslovením jednotlivých respondentů. Většina dotazovaných u jedné otázky odpověděla, že poskytuje soukromé informace pouze lidem jimi vybraných. Jedna čtvrtina se s kyberšikanou setkala a převážně se jednalo o obtěžování, pomlouvání, kyberpronásledování, Flaming a prozrazení citlivých informací bez předchozího souhlasu. Respondenti, kteří se s kyberšikanou setkali, uvedli, že se jednalo o problém zjevný a nejčastěji se svěřovali státnímu či odbornému pracovníkovi, kamarádovi či kamarádce a rodinnému příslušníkovi. Jestliže oběť kyberšikany řešila tento problém, nejčastěji sama kontaktovala agresora nebo se obrátila na státního či odborného pracovníka. Více než polovina dotazovaných, kteří se s kyberšikanou setkali, sice požádali o pomoc, ale

nedostala se jim. Veškerá vyhodnocení jednotlivých otázek dotazníkového šetření byla uvedena pod jejich grafickým či tabulkovým znázorněním, pouze otázka č. 5 pouze v tabulkovém, jelikož se jednalo o otázku otevřenou.

Laická i odborná veřejnost by neměla brát kyberšikanu na lehkou váhu a zjistit si o ni alespoň základní informace. Pokud se někdo s touto problematikou setká, měl by vědět, na koho se oběť, případně on sám, může obrátit pro pomoc, jaké organizace, sdružení a projekty může oslovit ohledně rady k řešení této situace, či z pozice školy požádat o metodické pokyny nebo školení. Odborníci zabývající se kyberšikanou by měli umět poradit jak oběti, tak i agresorovi či sekundární skupině, jak tuto situaci vyřešit. Kyberšikana je problém, o kterém by se mělo veřejně mluvit.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. BOURCET, Stéphane a Isabelle GRAVILLON. *Šikana ve škole, na ulici, doma: jak bránit své dítě: praktický průvodce pro rodiče, pedagogy a vychovatele*. 1. vyd. Překlad Martina Janošková. Praha: Albatros, 2006, 71 s. ISBN 80-000-1552-8.
2. ČERNÁ, Alena. *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013, 150 s. ISBN 978-80-210-6374-7.
3. HORSKÁ, Bohuslava, LÁSKOVÁ, Andrea, PTÁČEK, Ladislav. *Internet jako cesta pomoci: Internetové poradenství pro pomáhající profese*. Vyd. 1. Praha, 2010, 197 s. ISBN 978-80-7419-034-6.
4. KRÁL, Mojmir. *Bezpečný internet: chraňte sebe i svůj počítač*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2015, 183 s. ISBN 978-80-247-5453-6.
5. MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže: chraňte sebe i svůj počítač*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, 152 s. ISBN 978-80-247-2310-5.
6. MULLER, Mary. *Jak ochránit děti před pornografií na internetu*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2014, 168 s. ISBN 978-80-262-0694-1.
7. PETROWSKI, Thorsten. *Bezpečí na internetu: pro všechny*. Vyd. 1. Liberec: Dialog, 2014, 243 s. ISBN 978-80-7424-066-9.
8. PONĚŠICKÝ, Jan. *Agrese, násilí a psychologie moci v životě i v procesu psychoterapie: chraňte sebe i svůj počítač*. 2. dopl. vyd. Praha: Triton, 2010, 172 s. ISBN 978-80-7387-378-3.
9. ROGERS, Vanessa. *Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, 97 s. ISBN 978-80-7367-984-2.
10. ŘÍČAN, Pavel a Pavlína JANOŠOVÁ. *Jak na šikanu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, 155 s. ISBN 978-802-4729-916.
11. ŠEVČÍKOVÁ, Anna. *Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-210-7527-6.

Elektronické zdroje

1. *Bezpečně-online.cz: STRÁNKY PRO VŠECHNY ZÁJEMCE O BEZPEČNÝ INTERNET* [online]. [cit. 2016-02-05]. Dostupné z: <<http://www.bezpecne-online.cz/tag/kybersikana.html>>

2. *BusinessIT: Kybernetická kriminalita I.* [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <<http://www.businessit.cz/cz/kyberneticka-kriminalita-i-co-se-deje-v-kyberprostoru.php>>
3. *Centre for prevention of risky virtual communication* [online]. [cit. 2016-02-05]. Dostupné z: <<http://prvok.upol.cz/index.php>>
4. *Linka bezpečí* [online]. [cit. 2016-02-05]. Dostupné z: <<http://www.linkabezpeci.cz/>>
5. *MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY: Odbor pro mládež.* [online]. [cit. 2015-12-28]. Dostupné z: <<http://www.msmt.cz/mladez/odbor-pro-mladez>>
6. *MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY: Příloha 7 - Kyberšikana* [online]. 2013-10-01 [cit. 2015-12-28]. Dostupné z: <<http://www.msmt.cz/file/19629?highlightWords=kyber%C5%A1ikana>>
7. *NEBUĎ OBĚŤ!: Happy Slapping* [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <<http://nebudobet.cz/?cat=happy-slapping>>
8. *NEBUĎ OBĚŤ!: Kybergrooming* [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <<http://nebudobet.cz/?cat=kybergrooming>>
9. *NEBUĎ OBĚŤ!: Rizika internetu a komunikačních technologií, z.s.* [online]. [cit. 2016-02-05]. Dostupné z: <<http://www.nebudobet.cz/>>
10. *NEBUĎ OBĚŤ!: Netholismus* [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <<http://nebudobet.cz/?cat=netholismus>>
11. *NCBI: Národní Centrum Bezpečnějšího Internetu* [online]. [cit. 2016-02-05]. Dostupné z: <<http://www.ncbi.cz/>>
12. *Online hotline: Proti Kyberzločinu* [online]. [cit. 2016-02-05]. Dostupné z: <<https://www.internet-hotline.cz>>
13. *Pedagogicko-psychologická poradna Plzeň: sekce primární prevence, primární prevence - prevence šikany a agresivního chování.* [online]. [cit. 2015-12-28]. Dostupné z: <<http://www.kapezet.cz/index.php?object=General&articleId=154&leveMenu=0>>
14. *Policie České republiky: Hlášení kyberkriminality* [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <<http://www.policie.cz/clanek/hlaseni-kyberkriminality.aspx>>
15. *Policie České republiky: PREVENCE - Kyberšikana* [online]. [cit. 2015-12-28]. Dostupné z: <<http://www.policie.cz/clanek/prevence-kybersikana.aspx>>

16. *Pražské centrum primární prevence: Portál primární prevence rizikového chování v Praze, osobnost agresora.* [online]. [cit. 2015-12-10]. Dostupné z: <<http://www.prevence-praha.cz/index.php/agrese-a-sikana?start=3>>
17. *Prevence kyberšikany: 8 pravidel, jak předejít kyberšikaně* [online]. [cit. 2016-03-07]. Dostupné z: <<http://www.kybersikana.eu/2011/05/8-pravidel-jak-predejti-kybersikane.html?m=1>>
18. *Prevence kyberšikany: Právní kvalifikace projevů kyberšikany* [online]. [cit. 2015-12-28]. Dostupné z: <<http://www.kybersikana.eu/2011/02/pravni-kvalifikace-projevu-kybersikany.html>>
19. *Prevence-info.cz: Kyberšikana - jak postupovat* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <<http://www.prevence-info.cz/jak-postupovat-3>>
20. *S@fer internet.cz* [online]. [cit. 2016-02-05]. Dostupné z: <www.saferinternet.cz>
21. *Sexting: Co je sexting* [online]. [cit. 2016-01-15]. Dostupné z: <<http://www.sexting.cz/>>
22. *SŠTD: Školní metodik prevence sociálně-patologických jevů* [online]. [cit. 2015-12-28]. Dostupné z: <<http://www.sstd.cz/files/soubory/prevence/kybersikana.pdf>>
23. *Studijni-svet.cz: Sociálně patologické jevy.* [online]. [cit. 2016-03-07]. Dostupné z: <<http://www.studijni-svet.cz/socialne-patologicke-jevy/>>

Legislativní dokumenty

1. ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2016 [cit. 2015-12-28]. Dostupné z: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40#p175>>
2. ČESKO. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2016 [cit. 2015-12-28]. Dostupné z: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>>
3. ČESKO. Zákon č. 200/1990 Sb., Zákon České národní rady o přestupcích. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2016 [cit. 2015-12-28]. Dostupné z: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1990-200>>
4. ČESKO. Zákon č. 218/2003 Sb., zákon o soudnictví ve věcech mládeže. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2016 [cit. 2015-12-28]. Dostupné z: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>>

5. JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2009. 1246 s. ISBN 978-80-7502-049-9.

Seznam příloh

Příloha I - DOTAZNÍK – kyberšikana u mladistvých a dospělých

Příloha II - Kontakty na jednotlivé organizace

Příloha III - Hlavní činnosti, které organizace poskytují

Přílohy

Příloha I

DOTAZNÍK – KYBERŠIKANNA U MLADISTVÝCH A DOSPĚLÝCH¹⁰⁴

Vážení spoluobčané,

jmenuji se Kristýna Vašicová, DiS. a jsem studentkou 3. ročníku Vysoké školy evropských a regionálních studií, o.p.s. Pro mou praktickou část bakalářské práce zjišťuji, v jakém množství je kyberšikana v povědomí lidí a zda ví, jak ji případně řešit.

Prosím o vyplnění krátkého dotazníku, který obsahuje uzavřené, polouzavřené a jednu otevřenou otázku.

Dotazník je zcela anonymní.

Děkuji za vyplnění.

1. Pohlaví:

- a. Muž
- b. Žena

2. Skupina:

- a. Student
- b. Zaměstnanec
- c. Nestuduji/nejsem zaměstnaný

3. Byli jste poučeni o chování na internetu? (nezveřejňovat bez souhlasu něčí fotografie či videozáznamy, chovat se slušně atp.)

- a. Ano
- b. Ne

¹⁰⁴ Vlastní sestavení.

4. Co děláte pro ochranu a proti zneužití osobních dat? (například na sociálních sítích)

- a. Neposkytuji takové informace.
- b. Tato data jsou dostupná pouze mnou vybraným lidem.
- c. Nic. Nebojím se zneužití.

5. Víte, co znamená pojem „Kyberšikana“? (definujte vlastními slovy)

6. Víte, jaké prostředky kyberšikana využívá? (vyberte jednu z možných variant)

- a. Telefon
 - b. Sociální sítě
 - c. E-mail
 - d. Jiné. Jaké?
-

7. Je kyberšikana v České republice trestná?

- a. Ano
- b. Ne
- c. Nevím

8. Setkali jste se někdy s kyberšikanou? (Jedná se například o vydírání, vyhrožování, nebezpečné pronásledování či útisk po internetu.)

- a. Ano
- b. Ne
- c. Nejsem si vědom/a

Dále odpovídejte prosím jen Vy, kteří jste v otázce č. 8 odpověděli ano.

9. Kdo byl obětí?

- a. Já
- b. Můj spolužák/má spolužačka
- c. Můj kolega/má kolegyně
- d. Rodinný příslušník
- e. Kamarád/kamarádka
- f. Partner/partnerka

10. Řekli jste o tom někomu?

- a. Ano
- b. Ne

11. Komu jste o tom řekli? (Odpovězte prosím jen Vy, kteří jste v otázce č. 10 odpověděli ano.)

- a. Nadřízenému
- b. Spolužákovi/spolužačce
- c. Kolegovi/kolegyni
- d. Rodinnému příslušníkovi
- e. Kamarádovi/kamarádce
- f. Partnerovi/partnerce
- g. Státnímu či odbornému pracovníkovi (policista, strážník, psycholog, apod.)

12. S jakým projevem kyberšikany jste se setkali? (můžete vybrat více možností)

- a. Flaming (Diskuze, při které se používá agresivita a útočný jazyk.)
 - b. Obtěžování (Opakovaný příjem útočných, urážlivých nebo nevyžádaných zpráv.)
 - c. Pomlouvání (Jsou šířeny pomluvy, drby a lži s cílem poškodit pověst či vztahy oběti.)
 - d. Předstírání (Agresor se vydává za osobu, kterou ve skutečnosti není. Např. kamarád.)
 - e. Prozrazení (Veřejné sdělení citlivých informací včetně tajemství oběti, bez přechozího souhlasu.)
 - f. Podvod (Oběť je přesvědčena k prozrazení tajemství, které je následně zveřejněno.)
 - g. Vyloučení (Vyloučení oběti z veřejné skupiny například na sociálních sítích, kde to mohou vidět i jiní lidé včetně jejích přátel.)
 - h. Kyberpronásledování (Opakované a intenzivní ponižování a obtěžování oběti, což může zahrnovat i výhružky nebo zastrašování.)
 - i. Sexting (Rozesílání nejen fotografií a videí, ale i textových zpráv se sexuálním obsahem, které bývají často zveřejněny na internetu.)
 - j. Jiné. Jaké?
-

13. Řešili jste s někým tento problém?

- a. Ano
- b. Ne

14. S kým jste tento problém řešili? (Odpovězte prosím jen Vy, kteří jste v otázce č. 13 odpověděli ano.)

- a. Nadřízený
 - b. Spolužák/spolužačka
 - c. Kolega/kolegyně
 - d. Rodinný příslušník
 - e. Kamarád/kamarádka
 - f. Partner/partnerka
 - g. Státní či odborný pracovník (policista, strážník, psycholog, apod.)
 - h. Organizace/instituce zabývající se kyberšikanou
 - i. Jiné. Jaké?
-

15. Pomohl Vám ten, koho jste oslovili o pomoc?

- a. Ano
 - b. Ne
 - c. Pokud ano, jak?
-

Kontakty na jednotlivé organizace, sdružení a projekty:¹⁰⁵

Organizace	Kontakt		Internetové stránky
	telefon	e-mail	
Pomoc online	252 548 438	www.pomoc@linkabezpeci.cz	www.pomoconline.cz
Národní centrum bezpečnějšího internetu	234 665 111	www.posta@uouu.cz	www.uouu.cz www.ncbi.cz
Policie ČR	158	X	www.policie.cz
Nebud' obět'	774 242 507 734 147 317	nebudobet@email.cz	www.nebudobet.cz
Linka bezpečí	116 111	pomoc@linkabezpeci.cz	www.linkabezpeci.cz
E-Bezpečí	777 146 808	info@e-bezpeci.cz	www.e-bezpeci.cz
Bezpečnější internet	252 548 438	info@saferinternet.cz	www.saferinternet.cz
Bezpečně-online	252 548 438	info@saferinternet.cz	www.bezpecne-online.cz
Horká linka	252 548 438	hotline@saferinternet.cz	www.internet-hotline.cz
Centrum pro prevenci rizikové virtuální komunikace	585 635 601 773 470 997	kamil.kopecky@upol.cz	www.prvok.upol.cz

¹⁰⁵ Vlastní sestavení.

Hlavní činnosti, které organizace, sdružení a projekty poskytují:¹⁰⁶

Organizace, sdružení, projekt	Hlavní činnost		
	Poskytují pomoc oběti	Působí proti šíření ilegálního obsahu	Poskytují školení, vzdělávání či materiály v oblasti kyberšikany
Pomoc online	Ano	Ano	Ne
Národní centrum bezpečnějšího internetu	Ano	Ano	Ano
Policie ČR	Ano	Ano	Ano
Nebud' obět'	Ano	Ne	Ano
Linka bezpečí	Ano	Ne	Ano
E-Bezpečí	Ano	Ano	Ano
Bezpečnější internet	Ano	Ano	Ano
Bezpečně- online.cz	Ano	Ano	Ano
Horká linka	Ano	Ano	Ne
Centrum pro prevenci rizikové virtuální komunikace	Ano	Ne	Ano

¹⁰⁶ Vlastní sestavení.